

Un sir garmond:
o dată 14 fil., a doua ora
12 fil., a treia ora 10 fil.,
și de fiesce care publi-
cations timbru de 60 fil.

Tot ce privesce fôea,
să se adreseze la Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii
in
Blaș.

Unirea

Fôe bisericescă-politică.

Abonamentul
Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$, an
6 cor., $\frac{1}{4}$, an 3 cor.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$,
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$, an
4 frcs. 50 cm.
Fôea apare în fie care
Sâmbătă.

Anul X.

Blaș 6 Ianuariu 1900.

Numărul 1.

Invitare la abonament.

Pe anul 1900 deschidem abo-
nament nou, cu prețurile indicate
în fruntea foii, și a nume:

pe un an cu 12 cor. (6 fl.)
pe $\frac{1}{2}$ de an cu 6 cor. (3 fl.)
pe $\frac{1}{4}$ de an cu 3 cor. (150 fl.)

Pe abonenții nostri îi rugăm
a lucra în cercurile amicilor și
cunoscuților pentru lățirea foii
noștre; érá

pe cei ce sînt în restanță cu
abonamentul îi rugăm călduros,
să binevoescă a grăbi cu plățirea
aceluia, ca să fim ușurați în sus-
ținerea organului acestuia, atât de
necesar bisericii noastre.

ADMINISTRAȚIA.

Crăciunul!

În sat e mare veselia
Că s'au pornit colindători
De mare prasnice vestitori, —
Ni-s'a născut astăzi Mesia,
Și glasuri de copii ne spun:
Că-t' numa 'n del moșul Crăciun!

E frig pe-afară, dar' în casă
La fie care 'n vatră-t' foc
Și lumea-t' plină de noroc,
Și duhul Domnului planază, —
Și îngerii cântă 'n cer sus:
Născutu-s'a scumpul Isus.

O! ce frumosu-t' la Crăciun!
De „Lerui-Lerui” satul geme
Par' c'ar vrea să mai recheme
La viață timpul cel străbun —
O! haida-Ler din cerul sfînt
Că sîntem singuri pe pămînt!

Ér' moș Crăciun bătrîn ca tarna
Scobîră de pe del în sat
Cu nôptea ce l'a 'mpresurat, —
Bătrîn e portul lui și hatna
Și pîrul lui e alb și sur
Și-t' alb și câmpul împrejur.

Departa se aude 'n vale
Ris de copii lărmuitori,
Sînt magii cei iscoditori
Conduși de stea în cale, —
Și-Iroșii vin colo pe urmă
Cu pécuarariul de la turmă.

Și toți pe rînd îi spun povestea
Și tu-t' ascuți pe gânduri dus,
Cum s'a născut pruncul Isus, —

O ce frumoșe sînt acestea
Colindți, și le-ascultăm doișt
Că-s pomeniri din moș-strămoșt.

O! zi de sfîntă bucurie,
Ce ne-ai adus din cer de sus
Pe dulcele copil Isus, . . .
Revarsă-ți binecuvîntarea
Preste tubit poporul tîu
Și-l apêră de ori ce rîu,
Acésta-mi e oftarea.

Boziaș 1899.

V. B. Munteșescu.

Nascerea.

A sosit încă o dată pentru noi
sărbătorea păcii, sărbătorea iubirei! E
sărbătorea păcii nascerea cea după trup
a Domnului și Dumnezeuului nostru Isus
Christos, pentru că pace a venit să ne
aducă nouă aici pe pămînt, pace, pe
care lumea nu o pôte da, pace care
covârșesce totă mințea.

Și e sărbătore de iubire pentru
noi nascerea Mântuitorului nostru Isus,
pentru că iubirea l-a adus la noi din
ceresul lăcaș. Îngerii, cari bucurie
au vestit lumii, cântat'au „mărire întru
cele de sus lui Dumnezeu, pe pămînt
pace, între ômenii bunăvoire.”

Și de atunci an de an rêsună
aceste sfinte armonii pe pămîntul udat
cu sângele Mântuitorului, și an de an
vestesc servitorii Lui „pe pămînt pace.
între ômenii bunăvoire.”

Dar este ôre „pe pămînt pace” și
„între ômenii bunăvoire”?

Nu e nici un timp mai princios
pentru a medita asupra cestiunilor mari
ale omenimei, de cum e timpul sărbă-
torilor bisericii creștine.

Orî ce sentimente, zic mai mult,
orî ce convingeri religioșe ar avé cineva,
totuși dacă ține a fi socotit de om cu-
getător și cunoscător a marilor evolu-
țiunii prin cari a trecut nêmul omenesc
înainte și până la Christos, apoi de la
Christos și până la noi, va trebui să
recunoscă și să mărturisescă, cum că
Nascerea Mântuitorului a format o
pétra miliară în istoria nêmului omenesc
întreg și că a dat nascere unei con-
cepțiunii noué despre univers și despre
destinațiunea omului, care concepțiune
și azi încă după încheierea alor 19
vécuri continuă a domina mințile și
inimile, a inspira eroi, a luci în întu-
nerecul nesciinței pe cum și a sciinței
false.

Avem noi cu tôte acestea pace?
Rêspsunsul — durere — va fi
negativ.

Așa dar n'a adus pace pe pămînt
Nascerea Mântuitorului? Fără rezultat
s'a perdut sângele dumnezeesc?

Să nu fie! Isus pace ne-a adus
și pace avem — dar nu neturburată.
Avem pace, de câte ori peptul nostru
sbuciumat de patimi suspină la cer și
în durerile Fiului Restignit vede piro-
nite tôte durerile nêmului. — Avem
pace, de câte ori capul înferbîntat de
problemele necunoscutului, rostesc cu-
vintele adoratorului îndoit „cred Dómne,
ajută necredinței mele!” — Avem pace,
de câte ori inima turburată la vederea
calamităților publice și private, gata a
rêsuffla cel mai înfiorător blăstăm —
finesce lupta cu șopta dreptului Iov
„Domnul a dat . . . Domnul a luat . . .
Fie numele Domnului binecuvîntat.

Momente de aceste sînt cele mai
dulci, ele sînt rezultatul unei lupte crân-
cene și plecarea capului înaintea voinței
Preainalte este rodul neprețuit al acelei
păci, pe care din ceriú, a adus-o Mân-
tuitorul și pe care lumea nu o pôte da.

Cât sînt de prețuite ast fel de
momente, numai sufletul creștin o pôte
simți. Resignarea fatală a necredin-
ciosului, ori rêsvrătirea hulitorului de
Dumnezeu, în fața creștinului bun sînt
aparițiuni neînțelese, pe cum neînțeleasă
de aceia e și liniscea sfîntă a crești-
nului în fața nefericirilor ce-l cutropesc.

Dar sînt și creștini, cari nu găsese
pace, cari se plîng în contra prove-
dinței! E adevérat, prea adevérat. Și
care ôre dintre noi nu se va fi plâns
vre o dată ori și de nenumérate ori?
N'am avut, pentru acésta pace? Dar
ôre în momente de grele încercări, în
momente de restriște, în momente când
durere nebună era să ne răpescă bunul
cel mai înalt — mințea, — nu pacea
lui Christos ne-a redat liniscea, a îm-
prăștiat norii vijeliei și a potolit valu-
rile patimilor?

Și avem noi iubire și „bunăvoire”?
Greșit'am și greșim de câte șapte zeci
de ori șapte. Fărădelegilor noastre nu
este număr? Totuși, dacă mai pôte
trăi om cu om, dacă ura, pisma și rea-
voirea n'au nimic încă nêmul omenesc,
cui ôre este a se mulțami, dacă nu
iubiri și bunăvoire, ce Pruncul Isus
le-a adus din ceriú.

Vedem dar în sufletele noastre rodul
păcii ceresci, simțim în noi bunăvoire
adusă de sus.

Vedem și găsim pacea atunci mai ales, când mai depărtată o credem de la noi, și simțim căldura iubirii atunci, când mai înăsprite ni-se par relațiunile între om și om, între nēm și nēm.

Dar ce voiți să zic prin toate cele înșirate? Voiți să zic dōră, că bine sînt toate așa pe cum sînt, că am ajuns la binele dorit? că ne găsim pe aceea trēptă de perfecțiune intelectuală și morală, la care a ajunge ne demăndă legea lui Christos?

De parte e de la mine un asemenea gînd. Durere, că am tocmai gînduri contrare. Cred, și vęd, că omenimea tot mai mult se cufundă în noianul materiei, că tot mai mult scopuri lumesci sînt acelea, cari călăuzesc lucrările și aspirațiunile omenilor.

Vęd, că pietatea cātră Dumnezeu scade tot mai mult, că în loc de pace și bunăvoire, cēta, gālcēva, ura, pisma și rēutarea de tot soiul s'a încuibat în inimile omenilor. Vęd cum fiii aceluiași nēm, cum fiii nēmului nostru atāt de mult încercat, se urāsc și se oștesc.

Vęd tot rēul, tot pēcatul și îl deplāng și deplāngāndu-l rog Isvorul pācii și al bunăvoiri a trimite Spiritul sēu în inimile învrāsbite.

Dar cu toate că vęd rēul, vęd și în mijlocul rēului, că Spiritul lui Dumnezeu, spiritul pācii și a bunăvoiri n'a pierdut încă de tot înrēurirea sa asupra nōstră. Vęd lucrarea Sa și mē închin, rugāndu-l, că precum „plēcă unde vre inima împēratului“, ast fel să plece și inimile nōstre spre cele bune și plăcute Lui, să se vedescă în noi „Spiritul întru carele strigām lui Dumnezeu Aba-Pārinte“!

Între ast fel de gāndiri să prāznuim marele praznic al naserii Domnului nostru Isus Christos.

Să socotim, cu ce sîntem datori, și dāndu-ne sēmă, că toate fārādelegile nōstre n'au putut să ștergā din inimile nōstre pacea și iubirea lui Christos, să cāntām și noi cu un glas, cu glasul cerescilor Puteri:

„Mārire întru cele de sus lui Dumnezeu, și pe pāmînt pace, între omeni bunăvoire!“

Tinerimea și Iancu. În fața muțeniei, pe care, era de prevēdūt, că cei de la cārmă o vor păstra pentru protestele demne și hārbātesci ale poporului românesc ofensat și el de nesocotita vorbā a și mai nesocotitului procuror Lázár, hārnica nōstră tinerime a făcut un paș înainte. Și pașul acesta a fost tot așa de demn, ca și tonul în care au glāsuit protestele.

După cum cetim în „Tribuna“ de Joi, o deputație a tinerilor din Cluș constātătoare din Dni *Coriolan Steer, George Novacovici și Ioan Scurtu*, au depus Duminecā în 31 Dec. n. o cunună de lauri pe mormintul „regelui munților, Avram Iancu. La sfārsitul sf. liturgii stud. Scurtu a împārtășit poporului adunat la bisericā scopul venirii acestei deputațiunii la Tebea, apoi ieșind cu toții în procesiune la mormintul simplu al neuitatului eroi, stud. Novacovici a rostit

un pātrundētor panegiric, dupā care cu toții au înțonat cu însuflețire cāntarea „Deșteptā-te Romāne!“

Cununa depusā de tinerime e din laur natural și e împodobitā cu o falnicā pantlicā tricolorā naționalā învēlitā în flor negru. Pantlica pōriā inscripția: „Dormi în pace! Noi veghiām! — Tinerimea romānā lui Avram Iancu!“

Orī cāt de mārētā, plinā de pietate, dar în același timp și inofensivā a fost acēstā manifestāție, ea va turbura grōznic pe cei cu conștiința neliniștitā, cari în neputința lor și în șovinismul fārā sēmēn se tem și de morții din morminte.

Să vedem și de astā datā ce rōde va produce mult buciunata erā de dreptate a dlui ministru Széll!

Iancu în congregațiunile comitatense. Iubitul nostru eroi din 1848 Avram Iancu din protestele tinerimei a ajuns în congregațiunile comitatense. Membrii romāni din comitatele, în majoritate covārșitoare romānesci, Sibiu și Hunedōrā, interpelarā pe respectivii vice-comiți despre pașii, ce i-au făcut, respective au de gānd să-i facā pentru liniștirea spiritelor scārbite și agitate ale Romānilor, la ministrul de justiție.

Rēspunsurile interpelārilor, pe cum se puteau prevedē, în merit au fost aceleași, nule. Deosebirea stā în motivele, ce le aduc dñii vice-comiți. Pe cānd vice-comitete de la Hunedōrā declarā, că interpelarea (la ministru) nu se ține de sfera sa de activitate, pe atunci cel de la Sibiu, mai precaut, spune, că dupā ce interpelarea nu îi s'a prezentat cu 24 ore mai înainte de ședință i-și rezervā dreptul de a rēspunde altā datā.

Premii pentru împădurit. Ministeriul r. n. de agricultură în 1894 a scris concurs la mai multe premii, pentru împăduririle efeptuite în acel an. Cu plăcere constatām, că la aceste premii au concurs și mai multe comune romānesci, din cari unele au dobîndit premii frumoșe. Premiul prim de 1000 corōne la obținut comuna Covasna pentru împădurirea unui teritorii de 30 jug. catast., comuna Lupșa a obținut premiul prim cu recunoștință în sumā de 400 corōne, comuna Turcheș din comitatul Brașovului a fost premiātă cu 300 corōne pentru plantarea cu pādure a teritoriului de 27.16 jug. catast. Fōștii urbarialiști din Lunca în comitatul Turda-Arieș s'au premiat cu cāte 300 corōne pentru împădurirea alor 20 jug. catast., erā cei din Buru cu 200 corōne pentru 11 jug. catast. Tot cu cāte 200 corōne au fost premiate comunele din comitatul Turda-Arieș: Pocēga de jos pentru împăduritul alor 45 jug. și Salciua de jos pentru 22.5 jug. catast. Șeica mare pentru împăduritul teritoriului de 26 jug. s'a premiat cu 150 corōne.

Pe cānd înregistrām cu multā satisfacțiune cultivarea pāduriturii, care e un isvor secur de venit pentru o mare parte a poporului nostru, nu putem să nu apostrofām nepāsarea multora față de grijirea și înmulțirea pādurilor așa, cāt din cauza acestei nepāsări fiind judecați la mulcte grele, pe cari neputēndu-le plāti, li se vinde și pādurea, ce o au.

Bani noi. Cu 38 milioane și jumătate corōne se vor înmulți în decursul anului banii, ce sînt puși în circulație. Mai jumătate din acēstā sumā considerabilā 19.2 milioane, va fi reprezentatā prin monete de cāte 5 corōne, cari, pe cum se spune, prin luna Martie vor fi și puși în circulațiune. A fārā de acești bani de argint, se vor mai bate în decursul anului și bani de cāte 10 și 20 corōne în aur, valōrea totalā a acestora va fi de 18.2 milioane corōne. Vor urma apoi vre o 50 milioane monete de cāte doi fileri, toate la o laltā în preț de un milion corōne. Șirul banilor noi de metal il vor încheia 5 milioane monete de cāte un filer.

În jumătatea a dōua a anului se va începe pregătirea banilor de bārtie de cāte 10 și 29 corōne. Aceștia inse în cazul cel mai bun, abia cātrā sfārsitul anului vor putē fi puși în circulațiune.

Presa în Rusia. Cetim aprōpe în toate ziarele scirea telegraficā, că țarul Nicolae II. a dat un ordin de cuprinsul, că de la anul nou st. v. se șterge *censura pentru publicațiunile jurnalisticē și se dā pressei libertate deplinā*. Ucazul acesta al absolutistului țar e o nouā dovadā de progresul ce-l face Rusia pe calea civilizațiunii. În același timp inse, el e o bună palmā datā guvernului din ambele părți ale monarhiei. La noi, numai de un scurt timp au încetat procesele de presă, în cari osînda era sciutā înainte: pedepsirea cea mai asprā a ziariștilor romāni. Numai de un scurt timp închisorile de la Vaț, Seghedin, Cluș și airea au fost lipsite de scriitori romāni. În Bucovina, ziarul național „Patria“ aprōpe nu este sēptēmānā, în ca s'a nu fie confiscat, și nu mai de mult, le cāt în ultimele zile, al doilea colaborator al ei a fost espulsat din țarā.

Ore bobārnacul acesta, ce indirect il dā Rusia cea sēlbaticā, tiranā etc. va fi priceput de cei chemați?

Ne temem că nu!

Numele comunelor. Legea despre magiarizarea numelor de comune, pe cum se scie, dispune, că alegerea și stabilirea numelui oficios pe sama fie cārei comune din țerā o va face o comisiune specialā regnicolarā, însărcinatā cu acest lucru. Comisiunea din întrebare e constituitā de mult, er acum și-a început lucrările. Activitatea și-a început-o cu aducerea unei hotāriri de mare importanță. A stabilit anume principiul, că la precisarea numelui oficios al localităților nu va considera de neapērat de lipsā numirea magiarā, ci va cānta să stabilēscā adevērul istoric, și în conformitate cu acesta va avē să fie și numele oficios al comunei.

Barēmī de ar observa comisia principiul statorit din a ei parte și să nu lase, pe cum nu o datā se întāmplā, ca pasiunea să domnēscā peste rațiune!

Revistă politică.

Afaceri interne. În ședința delegațiunii magiare ținutā în 27 a. l. tr. pentru statorirea budgetului ministeriilor comune, deputatul Ugron a făcut tripla alianță, făcēnd imputări grave Germaniei,

că exploatăză și trage pe sfărâ monarchia austro-ungară. Lucrul acesta a atins dureros pe politicianii din Germania; în prima linie pe împăratul Wilhelm, care nu s'a așteptat, ca în modul acesta să i-se remunereze celebrul toast, rostit la adresa Magiarilor, cu ocaziunea sărbătorilor milenare. Împăratul Germaniei a dispus să i-se traducă în nemțește întrégă vorbirea lui Ugron, și a rămas consternat de cuvintele grave aruncate din partea acestuia în fața Germaniei, în prezența ministrilor comuni ai Austro-Ungariei, dintre cari nici unul nu și-a ridicat glasul pentru a combate pe Ugron și a restabili adevărul. În deosebi s'a supărat împăratul pe ministrul comun de externe, contele Goluchowski, care ca factor important în tripla alianță, trebuia să o lea în apărare.

Vorbirea lui Ugron a fost vii discutată atât în presa germană, cât și cea magiară. Tota deosebirea stă în aceea, că pe când Nemții au fost deprimati pentru nerecunoștința magiară față de laudărosul discurs al împăratului german, pe atunci ziaristica patriotică în cuvintele patriotului nostru Sécuii ved un act de și mai mare patriotism.

Din parte-i ministrul comun de externe, ca să alunge de la sine învinuirea a recurs la scusa, că el nesciind ungurește, n'a înțeles vorbirea lui Ugron.

Sint de notat la acest loc unele dispoziții ministeriale, de pe terenul, instrucțiunii, emanate în zilele din urmă ale erei nouă, acum învechite.

Cea dintâi este ordonanța ministrului Wlassics adresată orașului Fiume. Ministrul dispusese mai înainte, că limba magiară trebuie introdusă în toate școlile Fiumanilor. Fiind înse că aci a dat de rezistență eficace, același ministru vine acum și se esplică, că ordinațiunea sa se referesce numai la școlile confesionale și cele susținute de privați, ér nici de cât la cele comunale. Va se zică se dau ordonanțe ambigue pentru ca apoi să pótă fi sucite după cum ar fi terenul pe care ar căde.

Asta se vede și din răspunsul, ce l-a dat guvernul la rugarea Slovacilor. Aceștia ceruseră deja mai înainte să li se concédă întemeierea unui gimnas slovac, dar atunci primiră răspunsul, că cererea lor nu li se pôte implini, lipsind fondurile, cari ar asigura esistența gimnasului. Slovaci n'au desperat, ci arătând guvernului, că ei au o societate cu menirea de a întemeia un gimnas național, a cărei statute au fost aprobate de guvern, și carea s'ar angaja la susținerea gimnasiului din cestiuine, au cerut din nou. Dar ce să veđi, în loc să capete o rezoluție pozitivă, ca unii, cari au delăturat pedeca, pentru carea primiră prima negativă, se trezese cu un răspuns și mai trist de cât cel dintâi.

Îndătinatele felicitări de anul nou s'au ținut și ast-an. E mare diferența dintre caracterul războinic al vorbirilor și răspunsurilor de anul nou, ce s'au ținut anul trecut și cel pacinic de acum. Mai multe formalități au fost la ministrul president, unde erau adunați și cei alalți soți ai cabinetului. Partidul guvernamental i-și exprimă stima și iubirea,

ce o are pentru marele fiu al său, Széll, care cu o prudență rară a liniștit nu numai neînțelegerile din casă, ci și certele din afară.

Austria. Crisa cea mai amenințătoare pentru Austro-Ungaria a fost complanată de Maestatea Sa în ultimele zile ale lunii trecute. Foile oficiose din 31 Decembre au publicat ordonanțele imperiale referitoare la provisoriu de patru luni pentru ministerele comune, "e-l votaseră cu trei zile mai înainte delegațiunile. Proportia în carea au să concurgă la acoperirea speselor acestora celea două jumătăți ale monarchiei, le-a statorit Monarchul, dar numai pe 6 luni, conform percentelor stabilite mai înainte (34.4% pentru Ungaria) din partea deputațiunilor.

Cu împlinirea acestora, zic mulți, că cabinetul Wittek și-a terminat comisiunea, și Maestatea Sa acum s'ar ocupa cu planul noului ministeriu. De șef, spun, ar fi desemnat ministrul Körber, care ar trebui să compună lista noilor ministri parlamentari.

Tot sfârșitul lui Decembre aduse pentru Austria o altă bucurie, carea în alte timpuri n'ar merita acest nume. E vorba de răspunsul comisiunii încredințate cu controlarea datoriiilor statului. În ședința, ce s'a ținut în 27 Dec. cu 3 contra 2 voturi, s'a adus hotărârea de a se estrada suma redusă de 30 milioane în aur băncii austro-ungare, ca să formeze garanța pentru baterea banilor noi de câte 5 corone.

Transvaal. Sórtea Burilor devine mai favorabilă. Norocul stă pe partea lor. Învingerile deși nu le sint mari, dară în fine ele totuși sint învingeri.

Mai pe urmă generalii anglezi hotărâseră să părăsescă ofensiva și retrăgându-se să se mărginescă la defensivă. Dar și-au schimbat planul prin sosirea generalului Warren. Acesta sosind cu corpul de armată al cincilea, în contra tuturor așteptărilor, porni spre Natal și se împreună cu Buller, lăsând țara Cap, unde se zicea că și are destinațiunea. Cu puteri unite ercară din nou acești doi generali anglezi trecerea peste riul Tugela. Burii băgară de samă și și întăriră pozițiunile. În noptea din spre 1 Ianuariu generalii Buller și Warren au și atacat întăriturile Burilor, dar au fost respinși cu pierderi însemnate.

Pe partea din vest a câmpului de luptă, generalul bur Cronje a început bombardarea castrelor lordului Methuen. Cronje provocase mai înainte pe generalul Methuen să capituleze, promițând retragere liberă tuturor soldaților, cu condițiunea înse, ca puscile și tunurile să rămână Burilor. Neînvoindu-se Methuen, Cronje a continuat cu bombardarea. Care a fost rezultatul bombardării, pozitiv nu se scie. Atâta e sigur, că starea lui Methuen e critică. Asta se pôte deduce de acolo, că el numai pe căi laterale, folosindu-se de Cafferii, pôte da semne despre esistența sa.

Cu privire la portul Delagoa tot mai multe amănunte es la ivelă. Convenția despre carea se zicea, că ar esista între Germania și Anglia, acum se crede ca sigură. În virtutea acesteia Anglia s'ar fi înțeles deja mai de mult cu Germania, ca aceea să ocupe posesiunile portugheze din Africa sudică, ér céstălaltă să pue mâna pe cele alalte posesiuni a le Portugaliei. Momentul potrivit Anglia îl socotesce deja de sosit. Sub pretest, că prin sinul Delagoa Burii sint provăduți cu arme și munițiune, Anglezii și-au pretins mai întâi dreptul de a supaveghia portul. Acum înse nu se îndestulesc nici cu atâta, cer ca portul Delagoa să fie cu totul supus lor.

Bine fiind cunoscute în Paris intențiunile Angliei, pe cum se telegrafază de acolo, guvernul frances a dat ordin flotei sale din Oceanul indic să se concentreze la Tullear (în Madagascar), depărtare de trei zile până la portul amintit.

Correspondințe.

Sălogiu, luna decembre 1899.

Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu!

O lume întrégă s'a cutremurat, o lume întrégă s'a bucurat. „Christos se nasce. măriți-l; Christos din ceruri, întâmpinați-l; Christos pe pământ, înălțați-vé!“ Oh! popóre cunoșceți pe deplin actul răscumperării, întruparea Cuvântului?! În pragul mult așteptatei zile tot, mic și mare, ne ridicăm glasul, să cântăm cu céta ingerescă „Mărire lui Dumnezeu“, căci simțeminte de estas sufletesc trebuie să ne ocupe inimile, când avem să sărbătorim nascerea omenescă a Fiului lui Dumnezeu. Vedem Dumnezeirea, pe Dumnezeu însuși luând asuprași trup omenesc din Muerea înainte, în și după nascere fecioră, pentru ca mai târziu după o viață de 33 ani petrecută pe pământ, prin Acest Dumnezeu-Om să fim eliberați de sub jugul păcatului strămoșesc. Și când ved ingerii această ne mai vedută înbire, manifestarea dragostii lui Dumnezeu atât de fericitoare pentru némul omenesc, esclamá în preamărirea Lui dorind să fie și „pace între ómenii de bună voire.“ Mărire lui Dumnezeu si pace între ómeni! Dóné idealuri, pentru și contra cărora se luptă vécul nostru îmbătrinit, prevădându-și sfârșitul.

O lume e inima omului, a zis cine va și avem să-i dăm drept. Dar și-a uitat a adauge, că pe cum lumea, așa și inima omenescă e complexul diverselor curente. Se mestecă cel bun cu cel rău, și om să fie, care va fi în stare să deslege nodul gordian. Éta la sfârșitul unui véc starea lucrurilor: Mărirea lui Dumnezeu și pacea între ómeni, aceste idealuri, sint espuse curentelor de mai sus: unii cari stați pe partea negativă, nu vreți să le recunoscă, alții, le apără în contra tuturor sfortărilor timpului modern, și luptându-se fac tot posibilul, ca să le pótă susținé. Mare și puternică e partida contrară, mică și slabă e céstălaltă parte. Dar până când aceea nu are alt razim de cât spiritul lumii, până atunci această se bazează pe principii neperitoare și eterne având de ajutor pe Ființa supremă, Zeitate, carea planază peste destinele popórelor întregi și

dirige sörtea indiviđilor singuraticii. Prea bine o scie acęsta contrariul, de aceea i-si concentrează tóte puterile disponibile și atacă cu turbare furióasă, infernală, să sfărime tot ce-i stă în cale. O reprivire scurtă peste evenimentele acestui véc, care peste câte va zile are să fie trecut în registrele istoriei, ne va convinge despre adevérul acestor zise și ne va dovedi eclatant, că între ori ce împrejurări să fie biserica lui Christos, ea totuși va ieși și a ieșit triumfătoare.

1800! Începtul secului nostru! De acest număr e legat un nume care e scris, cu litere mari și strălucitoare dar și negre în istorie, numele de Napoleon. În scurt timp devine primul consul al republicei și de aci în colo se tot ridică până ce răpesc în mâ-nile sale tótă puterea și din amicul poporului devine autocratul cu putere absolutistică. Încredându-se în puterile sale, îl face prinsonier pe pontificele Piú VII și susține rebel contra bisericii lui Christos. Dar cel ce azi vre să nimicescă stánca, peste câți va ani e esilat de cătră poporul său, care cu puțin mai înainte la o singură vorbă a lui intra în luptă ca un leú fără frică de puterea, de multe ori duplă sau triplă, a inamicului. S'a stins stéua și a fost esilat pe insula s. Elene, ca acolo să mediteze despre sörtea omului, care părăsese terenul presărat cu florile credinții. — Și tot Franța a eselat, dacă se póte folosi acęstă espresiuine, în primul loc în lupta contra bisericii, pe la anii 1830—1848, apoi sub Napoleon III, ér mai pe urmă după restituirea republicei numită a III-a. Dar nu numai în Franța s'a aflat persecutori ai bisericii, ci și în Spania, unde la 1837 a fost închise 3000 claustru și averile lor secestrate, și până la 1848 sub domnirea reginei Isabella II, ținta conducătorilor a fost: răpirea drepturilor bisericii și abia de atunci au mai incetat inimițiunile. La acęsta s'a adaus Portugalia, ér în Germania persecuțiunile au degenerat întru atáta, cât era pe aci să reinviá timpul martirilor. Și étá! ael Bismarck, éare a suscitát góna contra bisericii catolice prin legile fără temeiu în credință, și care a zis óre când cu o falá adevérat germáná: „Nu vom merge la Canossa“, a fost necesitat să-si plece capul său de fer înaintea Capului bisericii mult persecutate din parte-i, și i-a fost datá a ajunge abrogarea multor legi aduse óre când în urma stáruintei și puterii sale contra bisericii catolice. Cancelariul de fer a cedat crucii. În Rusia încă nu s'a putut bucura biserica catolică de indulgință, numai puțin timp sub Alesandru I. ca apoi góna să erumpă cu mai mare vehementă. Da, biserica a fost persecutată. Orbia, preocupatiunea și sectele atheiste, francmasonice și-au pus de scop: nimicirea bisericii lui Christos, ceea ce li s'a párut, că au și obținut prin răpirea fără de lege, putem zice hotéscă, a averilor papale din partea lui Emanuel piemontesul cu ajutoriul francmasonului și depravatului revoluționar Garibaldi. Și totuși biserica lui Christos stá neclătită, din ce ar puté învęta și cărmuitori nostri, când tentéza a străbate de o parte cu forța, de altá parte cu momenele în sanctuariul bisericii.

În „regnum Marianum“ biserica încă e în stare de asediú; și dacă în decursul secului nu a fost espusă persecuțiunilor, de cari a avut parte în alte țeri, nu a putut să aibă bucurie la finea vécului XIX. Genii

secului, cari au eselat prin invențiunile admirabile pe tóte terenele, ar ride și în mormint (?) de noi, dacă am lása biserica să se desvólte după firea și chemarea sa și cei, cari conduc destinele patriei nóstre nu ar fi destul de înaintați în doctrinele spiritului modern, dacă nu ar lua poziție contra lui Dumnezeu și contra bisericii. Numai cât ei lucră cu mai multă înțelepciune, de cât toți bărbații de stat ai acestui seculu. Cu forța ne-au impus căsătoria civilă și indiferentismul religios, cu momeli ne imbie autonomia și congruă, pentru ca în sfârșit să ne póta subjuga, ca atunci, când va răsări pentru prima órá sórele secului viitor, ei să póta striga în lumea largă: étá am învins! Cu învingere am finit secul XIX, cu învingere începem secul nou al XX-lea! Oh! mare le-ar fi bucuria! Și confrății nostri latini nu cunosc pe deplin pericliul său — de dragul ideii nebune de magiarisare pe ori ce cale — nu vreú să-l cunoscă. Noi înse l-l vedem bine și . . . ni se strînge inima de durere, și nu putem face alta, de cât să nălțăm rugăciuni ferbiunți cătră cer. A.áta înse nu e destul. Pe lângă rugăciune se mai recere lucru. *Ora et labora!*

Sinodul archidiececan s'a ținut. Ne-am bucurat de el. Pentru ce să nu se póta ține și sinódele dieceselor sufragane, ca premergătoare unui sinod provincial grandios, în care toți din tóte unghiurile, să repetăm márturisirea solemnă, ce au făcut-o párinții nostri înainte cu 200 ani și să jurăm cu toții solidaritate în luptă, neobosință întru apărarea drepturilor bisericii și ale nóstre? Nu póte să fie în lume lucru mai eficace, de cât cel sėvârșit în solidaritate și cu puteri unite. Când ne va íabia străinul cu drepturi, cari în realitate pentru noi sînt catene grele, să ne întórcem fața de cătră el; când ne va da aur și argint afirmând, că vre să ne scótá din sėracie, să fugim de acele daruri danaice. Să privim nisuinta îndreptată contra independenții nóstre cu disprețul, ce l-a meritat. Dar întru tóte să fim priveghetori, paznicii buni ai așezămintelor sfinte, luptaci ageri, dacă ni s'ar cere să ni s'ar impune lupta. Întru tóte să ne fie ca devisă cântarea ingerescă: Mărirea lui Dumnezeu și pacea între ómenii de bună voie.

Sėracii sîntem, imbrănciți sub povóra sėraciei, persecutați de ómenii nemiloși, amenințați cu un viitor negru, cu inimă tremurândă gândim la sörtea adoratăi nóstre bisericii. Lacrămii isvorésc din ochii nostri, suspinuri dureroase șoptesc buzéle galfede și totuși sîntem decisi a suferi tot posibilul, numai să vedem pe scumpa noastră mamă tare și fericită, numai să ne vedem strînși în șiruri tari și nepenetrabile de inamic, ér poporul credincios grijei nóstre concredut în credința lui strămoșescă și neasuprit; ér voi I. P. S. nostri archierei *ne conchetați în sinóde diecesane* — acęsta e rugarea umilită a fiilor vostri ca sub înțelepta vóstră conducere și îmbărbătați de dragostea vóstră să apărăm și în viitor mărgăritarele scumpe: Biserica și popor, tóte pentru mărirea lui Dumnezeu și pacea între ómenii de bună voie!

Măgureanul.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Curatorul bisericii gr. cat. din Șamșudul de Cămpie i-si ține de datorință a aduce și pe acęstă

cale viele sale multămite următorilor credincioși ai acelei parochii, cari în decursul anului 1899 în o formă ori în alta au contribuit la infrumșetarea și provederea cu cele de lipsă a casei Domnului: *Simion Gerendi* cu soția sa *Iléana* pentru un rînd de ornate liturgice, un stichar alb decorat și o față de masă cerată, tóte în preț de 36 fl. *Martian Moldovan* și soția sa *Susana* pentru o cruce de argint de China, 15 fl. *Raveca Dogariú* cu soțul său *Ștefan*, pe lângă alte fapte frumoase, pentru o față cerată pentru prestol. *Véd. Iuliana Mantea* pentru o față de masă cerată și decorată pe tetrapod. Dumnezeuul îndurării lungindu-le firul vieții, faptele nobile să li le serie în cartea vieții. *Michail Pop Lupu* par. gr. cat. și președ. curat. bis. Subscribul în numele curatoratului, și a poporului credincios din Band aduc cea mai căldurosă multămită Venerabilei Dómc Maria Simon, carea cu dragoste creștinescă a donat în anii trecutți pentru biserica gr. cat. din Săngeorgiul de cămpie un rînd de vestiminte sacre în preț de 55 fl. și acum pentru noua edificandă biserica gr. cat. din loc a dăruit 50 fl. v. a. Dumnezeuul dragostii să o întărească în adencele sale bėtrănete. Band la 30/XII 1899 *Gligor Pop* curat. prim.

Cuponii obligațiunilor de regale. Cu 1 Ianuariú 1900 scade ultimul coupon de 4½% seria I emisă pe baza articolului de lege XXXVI din 1888, după obligațiunile ungare a despăgubirei de regal, tot din aceeași zi se póte obține seria a II-a de cupóne de la cassa centrală de stat din Budapesta pe cum și de la tóte perceptoralele din țară pe lângă prezentarea asemnatiunii cuponale acelusă la obligațiune. Avisăm despre acęsta curatoratele și senatele școlastice, ca acolo unde biserica respective școla are atari obligațiuni, să grăbescă a dobîndi de la perceptoratul concernent noua serie de cupóne, căci după 30 Iuniú 1900 nu se vor mai puté obține nouéle cupóne de la perceptorate, ci numai de la cassa centrală a statului.

Numărătoarea poporațiunii de care am scris și noi într'un număr trecut, — nu se va face la începutul anului, ci chiar la sfârșit în 31 Dec. 1900 când se implinesc 10 ani de la ultima conscriere.

Pentru cassa națională. Secretariatul Asociatiunii ne transpune spre publicare lista contribuțiilor făcute în favorul cassei naționale, ca rėscumpărarea felicitărilor de anul nou. Și până ce am puté publica lista întregă, împărtășim cetitorilor nostri, că suma adunată în chipul acesta se ridică la 161 coróne.

Simpatii pentru Italia. Senatul român în ședința din 31 Dec. la propunerea dlui Grig. Tocilescu a votat cu mult eatusiasm și cu vii aplause o adresă de mulțumire guvernului italian și special ministrului Baccelli pentru simpatia primire făcută delegatiunii române din incidentul sėrbărilor făcute la forul lui Traian.

În era dreptății. De pe lângă Dej vine trista scire, că patru țerani románi au fost pușcați de gendarmi în comuna Goștila. Turburările ar fi provenit din incassarea speselor de comasare. Doi țerani din comuna numită s'au dus la Viena, la Maestatea Sa, unde au dat o plângere contra acestor barbarii.

Un român la Buri. Nicé că se póte alt cum. Petru Leuștean de lângă Arad a ajuns în armata burá, unde face mari viteji. Așa între altele a eliberat pe un colonel bur din mâna Anglezilor, pentru care faptă a fost numit sublocotenent.

Sėrbători fericite

dorește tuturor óspeților săi cunoscuți și necunoscuți — rugându-se pentru sprinul binevoitor

Aug. Coltor

subarend. Hotelului „Univers“ în Blaș.

SUPPLEMENT LITERAR.

Iubire.

— *Gândiri de Crăciun.* —

„Așa a iubit Dumnezeu lumea“ . . .

Colo departe . . . departe, la sôre-rêsare, unde privirea mărginită nu mai rêsbate, unde cerul se îmbrățișează cu pământul . . . Da acolo s'a îmbrățișat cerul cu pământul înainte cu nouă spre zece vécuri! Pământul era prea neputincios, să se înalte până la cer, de aceea cerul însuși s'a coborât și „Cuvîntul trup s'a făcut.“

Zărim în negurile vécurilor stéua magilor, lumina ei binefăcătoare luminează și astăzi — zărim Copilul Dumnezeu în iesle culcat, păstorii se închină cu evlavie, cetele ingerilor cântă „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace“ . . .

Și în difuziunea de lumină orbitore, aiuriți privim la sfîntul prunc din iesle, și ochii ni se umplu de lacrimi, când ne gândim la capul lui împrejmuț de lumină o dată încununat cu spinii; la fragedele mânuțe o dată pironite cu cuie: la dumnezească-i inimă — o dată străpunsă cu aștea.

E trista, sublima tragedie a *Iubirii*.

Suferințele îndurate în o viață de 33 ani, miseriile vieții noastre pămîntene, ori cât de mari și de amare ar fi — dispar când e vorbă de iubirea Fiului Omului. Căci iubirea toate le suferă, toate le rabdă!

Cu sânge e întărită această dumnezească dragoste, și mult sânge nevinovat a mai curs până omenimea a putut-o înțelege.

Abia târziu am început a o pricepe, când ghiata de pe inimile noastre a început a se topi. Abia atunci am priceput sublima misiune a Celui, ce ne a lăsat drept moștenire: „Iubiți-vă unul pe altul pe cum și eu v'am iubit pe voi!“

*

Priceputu-l-am ôre?

Să nu ne grăbim cu răspunsul; să privim în inimile noastre mai întâi, și numai apoi să avem cutezanța, de a spune, că ghiata s'a topit din jurul inimilor noastre, că înțelegem moștenirea, ce ne-a lăsat-o Isus: *iubirea*.

Dumas-Fiul în una din lucrările sale scrie: Vă rog puțină iubire! Numai puțină iubire — un pen de charité — cere poetul, căci și acesta puțină iubire e de ajuns pentru a ferici pe ômeni — său pôte cere puțină iubire, din pricina, că i-ar fi zădarnică cererea, când ar cere *multă*?

Poetul a scris un adevăr necontestabil: e de ajuns o schinteie cât de mică de dragoste, pentru a încălzi rēcêla vieții noastre pămîntene.

*

Avem măcar schintea aceea?

În amurgul vécului, care móre, la cele din urmă fâlfâiri de la candela vécului luminii, căutăm cu lampa lui Diogene schintea iubirii și — nu o aflăm.

În Africa de Mieză-zi sângele curge sîrôie între două popóre creștine — la Rêsăritul și la apusul Europei, popórele înarmate din tâlpi până în creștet privesc cu neîncredere unele la altele, și cu îndoită neîncredere la „Colosul din Nord“ . . . Supușii aceluiasi stat se svîrcolesc în lupta

pentru individualitatea etnică: fiii aceluiasi popor se frămîntă în divisări pătimașe de partid și de interese.

A, da, interesul!

Lupta pentru existență ne face, să ne închidem ochii și inima, să nu vedem, să nu simțim de cât pentru noi, să nu ne pese de binele altora, de binele obștei. Trăind ast fel „în cercul nostru strîmt“, egoist, nu ne mai dóre când alții sufer, nu ne mai bucurăm când alții rîd, nici nu ne e milă de lacrimile celor umiliți.

Închiși în cercul strîmt al intereselor noastre, noi nu înțelegem viața, nu o putem înțelege, căci ne lipsește puntea dintre noi și viață: iubirea. Singură iubirea ne scóte din cercul acela strîmt, singură ea ne conduce să cunoșcem viața, să cunoșcem ômenii, să ne bucurăm și să plângem alătura cu ei, singură ea va fi în stare să facă din inima noastră o lume întregă; o lume, în care nu sîntem singuri, ci viețuesc icône scumpe, după cum viețuim și noi în inimile altora.

Ce dulce e ciripitul paserilor în cuiburi, ce frumos scîlpesc lacrimile mamei la lécânul copilului, ce caldă e iubirea unui prietin!

*

La patul de mórte a vécului luminii — pentru ce simțim un gol în sufletul nostru, pentru ce acest gol ne posomoresce întreaga concepție a vieții?

Pentru că lumina lui a fost rece și nesimțitoare, ca lumina de lună — rece și nesimțitoare ca lumina lampet electrice din po-veste, la care bietul țărán de la sate n'a putut să-și aprindă nici măcar țigara . . .

De aceea reci și nesimțitoare sînt și inimile noastre.

A *luminat*, fără iodoielă, dar n'a *încăldit*!

A *luminat* progresul intelectual, a negles însă pe cel moral; a cultivat mintea, dar a negles aprópe cu deseavârsire inima.

Și ce folos de acești ômeni învățați și nesimțitori, ce folos de acest „strahlendes Elend“, cum i-ar zice Heine?

Ce folos de aceste colosale progrese ale sciinței, când omenimea nu e mai fericită, când durerile ei sînt tot așa de mari și de ascunse? Ce folos de atâtea capete luminate, când ômenii trec pe lângă o laltă fără a se iubi, fără a se înțelege? Ce folos de această lumină orbitore, când în zarea acestei lumini, vedem atâtea miserie, atâtea lacrimi; atâtea disgust de viață? Ce plătesce palatul de marmură al nesimțitorilor „beati possidentes.“ când peste nópte nu biet cerșitor inghietă de frig la porțile lui?

Ce folosesc toate acestea, când Hășdêu scrie așa de frumos: „Iubirea omului celui mai incult, destul să fie iubire, vorbește tot de una mai frumos, de cât gura unui geniú, care nu te bagă în samă.“

Putem deci zice vécului cu poetul: Ai spirit, ai geniú, măestre, dar inimă — nu ai!

*

Și dacă vécul nu are inimă, ôre noi, copiii lui avé-vom?

Noi — „simțiri rēcî, harfe sdrobite“ se pare, că nu avem nici noi inimă. Se pare, că am avut o dată, dar . . . nu știu cum am perdut-o.

Eram copil când aveam inimă, eram bun și nevinovați — și bună și nevinovată era lumea atunci . . . Și au venit valurile vremii și năvală au dat asupra inimii noastre. Bucată de bucată ne-am rupt din inimă — ilusie de ilusie — și ne-am pomenit de o dată sêraci în ilusii, bogați în scepticism . . . Și lumea nu mai este bună și nevinovată, căci noi însine nu mai sîntem buni și nevinovați, cum eram o dată . . .

Sgomotul vieții ne amușese bătăile inimii, fără scop și fără credință ne aruncăm în mijlocul lui, și voim să fim și noi ca cei alaltî ômeni. Rēcî și nepăsători trecem pe lângă olaltă, cu zimbet pe buze cercăm să ascundem durerea din suflet. Înțelegem, că zimbetul e fals, dar nu avem sinceritatea de a destăinui lumii durerea, căci lumea e streină de durerea noastră, cum noi sîntem streini de durerea ei. Se strecoră ast fel zilele în aceeași continuă ipocrisie, cu aceeași lipsă de căldură și de dragoste.

Și totuși . . .

Da, sînt clipe, când de-asupra sgomotului banal al vieții, rêsbat curatele bătăi ale inimii. Sînt clipe, când înțelegem, că cea mai nobilă parte a eului nostru tresare din liniștea-i inchipuită. Atunci cercăm să fim érași buni. — Toți ômenii sînt semenii nostri, toți au dureri, aspirații, inimă. Ne înduioșăm de durerea lor, ne încăldim de bucuriile lor. Și din prisosința bogatului, rămân atunci nesce fărmituri și pe sama sêracului Lazar . . .

Avem inimă! e așa de fericitor gândul acesta, ca un ascendent moral, ca o columnă între ruine, ca un datător de viață. „E pur și muove!“

*

În fața ieslei umilite din Vifleem, în fața sublimei tragedii a Mântuitorului, simțim îndoit, că avem inimă, avem iubire în inimă.

Cursul vremii ne-a nămolit-o, dar nu ne-a putut-o stinge.

În fața ieslei din Vifleem, la lumina dulce a stelei magilor, scumpe și dragi amintiri ne impresură. O bucurie nelămurită în adêncul sufletului ne îndemnă să ne plecăm genunchii și în fața aceleiași iesle, să ne rugăm cu căldură: „Și-ți adă a minte, Dómne, de cei ce ne urêșe și de cei ce ne iubesc pe noi“ . . . O senzație de fericire neobicinuită ne cutremură ființa. E ca și când ne-am gândi la — paradisul perdut.

Avem inimă — să nu ni-o perdem! Avem flacăra iubirii — să nu ni se stîngă! Și după cum devisa vécului care móre, a fost „Mai multă lumină“, fie-ne devisa pentru vécul ce vine „Mai multă iubire!“ Căci lumina fără iubire e deșertă. Luminează, strălucesc, dar nu încăldesc — și nu dă viață.

AL. CIURA.

Vedî, ce face — renumele.

Spun, că ospétăria dlui Micescu e cea mai veche în jurul acesta. Ba, fiind că vorba vine, alții afirmă, că familia Miceștilor era o adevărată fabrică de crișmari vestiți deja pe vremea lui Ciubuc Vodă.

Dar fie cum va fi istoria cu vechimea, în timpul de acum ospătaria sus pomenitului domn a devenit fabulos de renumită prin tocana de găscă cu urez, care îi era o specialitate *neimităveră*. Tocana de găscă pregătită în culina lui Micescu nu era o simplă anestecătură de carne, unsore, sare, urez și cele alalte marafeturi, ce se recer la așa ceva, ci era produsul artistice al unui suflet inspirat. Tocana acésta nu avea numai gust, ci avea și arómă. Mă veți întreba, ce-i aróma? Aróma la mâncare e aceea, ce-i lumina la un tablou. Că ce-i lumina la un tablou nu ușor o definesc nici criticii consumați, pe cum a pățit-o mai în zilele trecute și criticul din loc. Sper înse, că pe cum acestuia și mie mi va succede a vă arăta, ce-i aróma, prin un exemplu.

Să intrăm în culina unei tinere neveste. La foc aflăm tocana de găscă. E gata, pregătită după receptul din cartea de bucate: „Poftă bună“. O gustăm dar nu ne place. Dar étă că întră bucătărăsa, Iea lingura din mâna nevestii, aruncă în tocană puțină pătrîngei, piper și încă ceva. După acésta operațiune se dă în lături, și noi avem dinainte o mâncare, de ne slobode gura apă. Cum s'a întimplat asta? Cine ar fi în stare, să ne esplice? În mâncarea pregătită de tinera nevestă a însuflat duhul unei priceperi de ordine mai înaltă și ast fel tocana, ce mai naiute n'avea nici un gust, acuma a devenit admirabilă. Bucătărăsa i-a dat ceea ce numim aróma.

Aróma acésta are o însemnătate deosebită, vrednică de pomenit chiar și în cărindariu, căci tocana de găscă se pregătește la dl Micescu numai Joia.

Tótă suflarea va afla de natural, că o așa specialitate are putere atrăgătoare nu mică, și de forțe natural, că provincialistul Pavel Vidrighin, a cărui stomach nu era străin față de bucături mai alese, nu-și uita nici într'o Joie a se abate pe la dl Micescu. Pe la mijlocul unei trecute încă a intrat în des pomenitul hotel cu gândul, să-și mai îndestulésca o dată pofta de tocană. — Sigur a fost sfămând ca un lup, căci l-a rugat pe chelner, să-i aducă o porție extra cu mult urez, dar cu și mai multă carne. La câte va minute — de și era mare îmbulzala — avea înaintea sa mult dorita mâncare, ce răspândia un miros de nervi gâdilitor. Dar ce să veți! Vidrighin, care de altă dată mânca de gândeai, că se bat Turcii în gura lui, acum prinde furcuța fără voce și strîmbând din nas începe a împărășia elai de urez prin tier.

Jean. Jean, Jean! strigă în sfârșit năcăjit, pe un glas din ce în ce mai ascuțit, zi, să vină dl Micescu.

Micescu apare îndată.

Spune te rog, dle Micescu, crești Dta, că stomachul meu e o fabrică de zăbar?

Pentru ce să cred eu așa ceva? răspunde mirat ospătariul.

Pentru ce? Pentru că Jean mi-a adus numai óse. Aici dai de un picior, din colo de alt picior, de cea parte de al treilea picior fără carne, așa în cât mi vine să cred, că dta tai găscă cu 100 de picioare. De ce nu bagi în spirt nescă esemplare ca acestea și să le trimieți la muzeul „Casei naționale.“

Dta aștepti dóră, că într'o porție să-ți dau o găscă întregă, replică furios Micescu, apoi apucă tieriul și-l duce în culină.

Vidrighin credea, că va căpeta o porție cu mult mai mare și mai gustosă. — Dar spes alit, spes fallit, zise forțe nimerit latinul. Așa a pățit și ósele nostru. În loc de tocană Jean îi pune dinainte un bilet cu inscripția:

Binevoesce a părăsi localul acesta imediat și fără gălăgie. —

Scris a fost înse în cartea sorții, ca Vidrighin să nu se depărteze pe neobservate. Când a cetit mandatul de schimbarea aerului, ochii i-au început a se învêrti sêlbatic. Vătămăre ca acésta nu i-s'a mai întimplat. Fie ce a da Dumnezeu, dar el nu se mișcă din loc o dată cu capul. Apoi aruncându-și piciorul stâng peste cel drept, își dă capul pe spate îndărjit. Ca să-i trecă de urt începe a fluera încetinel. Lucrul acesta înse a scos din țîtini pe Micescu. Ascultă el cât ascultă, dar vedând, că repertoirul lui Vidrighin nu se mai gată, pășese înaintea acestuia și îl agrăesce:

Sci ce, dle Vidrighin! de nu te cureți de aici până bați în palmi, așa te espedez eu de-ți părăe tóte ósele.

Asta mi-ar plăcé s'o ved, răspunde apesat Vidrighin.

Ți-ar plăcé?

În locul punctelor să ne inchipuim un diluviu de epitete, cari de cari mai drăguțe, cu cari se tractău imprumutat amintiții domni. Cea urmat după acestea, a fost un incident, ce merită să-l vedem. Micescu cu doi servitori sdraveni apucă pe renitentul óspe și trăgându-l trei în patru părți, în urmă cu puteri unite aplicară lui Vidrighin o aieptătură, prin carea acesta se trezesce, că perde pămîntul de sub picioare și apoi numai Dumnezeu știe, când, cum și între ce împrejurări s'a vêdut liber în liber. Urmările acestui salto mortale forțat le putem ceti pe un visum repertum dat de drul Vracin, în care se constată o scriere de picior, trei rani sdravene la mâni și în spate și nenumărate sgărietură.

Advocatul Nepetescu, cătră care s'a adresat Vidrighin, după ce l'a măsurat cu privirea din creștet până în tâlpi, a descoperit următorea stare factică: lesiune corporală ușoră, vătămăre de onóre și stricarea averii străine. Pentru punctul al treilea e de vină în linia primă croitorul, Forfecescu, de ore ce n'a cusut nădragii cu destulă îngrijire chiar în locul cu pricina.

Înarmat cu atâtea documinte Vidrighin merge la judecătorie, unde pretinde pedepsirea aspră a lui Micescu și cere tot o dată despăgubire pentru paguba suferită.

Micescu în vorbirea de apărare zice, că el a avut tot dreptul, să-l arunce a fară. Chiar neluând în considerare, că prin faptul acesta el, n'a pășit peste cercul de competență a micului industriaș, totuși onorata judecătorie va pricepe, că Vidrighin prin scandalosa lui purtare l-a periclitat renumele hotelului. Că picând s'a lovit, n'are de-a face. Dór nu va pretinde nime, ca înainte de a arunca pe cine-va a fară, să pună înaintea ușii câte va perini cu pene scărmanate.

După vorbînța asta Iea cuvîntul Vidrighin și înainte de tóte pune întrebarea, că permisul-l ca cineva să arunce a fară pe un cetățen, care contribue la susținerea patriei cu sângele și cu averea sa. Și în dată rês-

punde în principiū, că asta nu umblă. El nu cunoșce praesa din alte țări, dar pe deplin convins trêbue să constate, că nicăiri în lume, unde ómenii se pretind a fi civilizați un atentat ca acesta în contra întregității trupesci a individului nu se comite.

Dar în sfârșit ce să mai întind vorba, zice Vidrighin, eu sum un om, care nu vreu să-ți rêsibun asupra nimenuia, și în tot momentul sum gata, să iert acelnia, care m'a a . . . , era să zic, care m'a vătămă. Iert și dlui Micescu, dacă plătesce 20 fl., fiind eu de părerea, că-i mai bună o împăcare strâmbă, de cât o judecată dréptă.

Și eu vă recomând, să vă împăcați, zice judele, cătră Micescu.

Forțe bucuros, dle jude.

Rógă-te de iertare.

Forțe bucuros.

Și să plătescă 20 fl. adauge Vidrighin.

Va fi cam mult.

Sci ce, nu te ruga de iertare, mai bine plătesce, îndemnă Vidrighin pe Micescu.

Ascultă numai, dle Vidrighin, zice Micescu, ca să veți, că eu nu-s om rêu, iacă mă rog de iertare și plătesc 10 fl. Vreu, nu vreu?

Apoi fie și așa. Sci bine, că eu sum de părerea, că-i mai bună o împăcare strâmbă, de cât o judecată dréptă. Nu-i așa, dle jude?

I B.

Sorisóre.

Dragă Alesandre!

. . . Și, zêu, vrei să me bagi, cu ori ce preț, în literatură? Vrei să-mi tulburi liniștea?

Nu mă amăgesc îmbărbătările tale, nici perspectiva de a fi eternizat în strîmte colone. . . .

Dar tu — tu aștepti și pretinzi chiar! Îmi vine așa de apropos, să-ți repet cuvintele durerii: Iufandum, amice, jubes renovare dolorem!

Și totu-și, acel „aștept și pretind“ l'aș nesocoti mai ușor, de cât gingașul „Te rog!“, Îmi pare că din penă l'ai scăpat.

„Aștept și pretind!“

Te rog!“

Te vêd cum te uști așa drăguț la mine, să veți ce efect are să facă asupra-mi ast cuvînt.

Sci cât mi-ar fi de greū să refuz o dorință a ta. Astă dată, ceri ce e cu neputință să implinesc, răspunsul meu decî nu-l refuz, și tu mă vei ierta.

Căci parî a ultă că nu tot omul e artist.

Am convenit o dată să recunoscem amîndoi, că pe sama sa artist e fie care, cel puțin în anumite clipe ale vieții. Arta înse, în înțelesul de obște, e *espresiunea* vieții, fie a celei reale, fie a celei din inchipuire, și aievea artist e cel ce știe și pôte să reproducă, să espriime și redevă și în afară viața, ce cu simțirile-l o percepe, și în inchipuirea-l și-o plăzmesce.

El bine, artist pe a mea samă voiū fi pôte și eu. Dar numai atăta!

Tu parî a ultă acésta!

Și apoi, îmi și recomândi sujetul: lupta sufletului meu, descrie, spre pildă, în formă de scrisóre cătră un prieten.

Mi se pare că și tu ești tot așa de jaluz pe sentimentele, proprii, ca și mine. Să nu spunem lumii durerea noastră — mi-ai scris altă dată. Ce bine înse, că mai sînt ființe — din lume, și totuși, nu ca lumea — cărora le poți spune durerea ta, pentru că o simt și ți-o înțeleg!

Tu dragă prietino, înțelegi-mă?

S'ar părea că ești neconsecvent, când îmi recomandai, ca subiect de amuzare pe sama lumii, lupta sufletului meu. Aceea-și intimă durere, să o spun aceleia-și lumii nepăsătoare?!

Ești pătrund înse ascunsul vorbelor tale și logica lor. În scrisul tău se reflectă inima ta, și ved în el dorința-ți: să scrii, să pot scrie ca despre „durere streină”. Cât de bun ești tu!

Da, da, nu peste mult așa-ți voi scrie, chiar și ție.

Acuși nu-mi voi mai recunoșce propria poveste, ca și când nu ar fi povestea vieții mele. Tot mai aproape sînt de clipa când vîlul aruncat peste amintiri nu-mi va mai transmite nici trăsărirea lor. — De ce dară să reîmproșetăm durerea, rane cicatrizate de ce să le zgîndărim de nou?

Crud, nespun de crud a fost sbuciumul sufletului meu. În urmă-i oboseli adencă a rămas, o destrămare a întregii energii de voință.

Tu, mai tare de cât mine, te-ai hotărît să lupți cu viața, cu nevoile ei. Ești nu voi ai să lupți, — eu am renunțat la luptă.

Laș, nu-i așa?

Și totuși, câtă tărie îți trebuie, ca să renunți la farmecul luptei, la entuziasmul ei, la iluzia de a te vedé biruitor ieșind dintr'însa!

Acum eriza a trecut. Îmi va trebui încă odihnă, liniște, pentru ca sufletu-mi din nou să reînvie, deplin să se însănătoșeze.

Sînt că mi-e mai bine. Pace liniștită se așeză pe amintiri. Abia dacă mai tresar câte o dată, când la urechi mi-ajunge, din văi depărtate, acordul buciului, ce chemă și îndemnă la mândra luptă.

Cât de mult dori am o dată și eu lupta acésta!

Dar în préjma ei — tu atât de bine sci — prea vedutu-mi-am slăbiciunea, lipsa puterilor, prea m'am găsit nepregătit, și cred că mai cu minte făcut-am, că am fugit renunțând, lăsând calea pe a altor samă deschisă.

Mai bine desertor, de cât trezind nădejdi zădarnice în tovarăși, să-i descurajezi, în avîntul lor să-i împedeci, avînd să te mai delătore și pe tine din drum!

Mi-e gol sufletul, îmi pare că sînt pustiu, ecoul trecutului buciium se frînge încă în el. Dar e senin, e limpede și curat, ca liniștea seninului de după furtună al naturii.

Mă asemăn unui reconvașcent anemic, fără putere, care așteptă să se ivescă dragul lui sôre. Așa aștept și eu acel ceva, ce ne dă dragoste pentru viață, ne servește ca mîngăere pentru amarul traiului nostru, și nu ne lasă desnădejdi pradă: aștept credința în bine, să lea éară-și locul golului din suflet.

Ajuta-mi-vei și tu?

al tău

Victor.

P. S. Deși atât de intimă scrisoarea, m'am hotărît totu-și, că de cum va pôte să

fie de interes și pentru alții, poți să o publici. Tot pretinului sună ea, uici de cum lumii, chiar și publicată fiind. Ca nici macar umbră de un refuz ție să nu fie!

idem.

Amintiri.

De sigur cele mai senine și mai sfinte amintiri în viața omului, sînt cele ce ne vorbesc de o amicitie desinteresată din trecut. Nu cred că este mai mare fericire pe lume, de cât a te uni în păreri cu cine va și a simți, că sînteți două suflete egale. Și apoi este lucru atât de cunoscut, că căsătoriile făcute din convenție și interes sînt pline de gâlcevi și atât de nenorocite din pricina nepotrivirii caracterelor. Ar fi tare cuminte, că la alegerea unui amic sau soț de căsătorie primul lucru să fie studiarea caracterului. Dar de alt fel sufletele egale se înțeleg dintr'o mie și se simțesc atrase unul către cel alt cu putere magnetică.

Așa de bine mă potriviam și eu cu amica mea Emilia F., azi murtă în cea mai fragedă etate, frumoasă și bună ca un înger.

Eram de o etate și de un temperament. Și ori cât s'ar zice, că temperamentele contrare se potrivesc mai bine, eu nu admit. Amîndoué la o școlă streină într'un oraș strein. Ne-am împrietenit, se înțelege, la prima vedere și s'a statorit între noi o prietinie de ani de zile, a cărei amintiri îmi sînt atât de vii și azi în suflet. Când primiam pachete de acasă le împărtiam frătesce, ér când aflam piersece pe jos în grădina școlii de pe pomul, a cărui neobosite vizitatore eram, le împărtiam chiar și simburul. Cu un cuvînt ne cultivam prietinia ca și o flóre din glastră.

Și un motiv, ce ne ținea așa strîns legate una de alta era și împrejurarea, că eram unicele române în clasă, în timpul când se făceau condamnările cu duiumul pentru cauze naționale. Unguroicile și germanele ne spuneau tot de una noutățile aceste auzite de la părinți, ori cetite de ele din foi streine, ce ne condamnău aspru. În clasa noastră se făcea multă politică. Era o luptă teribilă cam neegală, căci ungueroicile și nemțoicile erau la o laltă contra noastră, cari eram numai două. Dar nu ne dam. Noi luptam până la ultima picătură de sânge. Când isprăviam cu laudele aduse fie care națiunii sale, luam mapa Europei înainte. Ele cu mândrie arétau hotaréle Austro-Ungariei și ne arétau umilitor România, numai cât un petec. Dar nici așa nu ne lăsam. Noi le amenințam cu Rusia, mare cât jumătate Europa făcându-ne-o aliata noastră.

O dată la o oră de istorie avînd prelegere pe Ioan Corvin, eu le-am, spus că a fost român. Se înțelege de sine, că în cărțile de școlă nemțesci și ungueresci nu e nici amintire de acésta. S'a escat o certă mare. Streinele strigau ca nebune că mințim și le furăm eroii lor naționali. Emilia îmi era apărătorul și cu vocea ei de sopran striga mai tare ca tôte. Într'aceste întră profesora și ne întrébă mirată, că ce facem așa larmă.

— Mă rog Elena zice, că Huniade a fost român.

— Cine ți-a spus ție acésta?

Îmi zise profesora.

— Am cetit într'o carte.

— Dar ce fel de cărți cetesci tu?

Atunci tótă clasa se ridică sus spunênd, că am în pulpit o mulțime de cărți, nu sci în ce limbă, și tótă ziua cetesc.

— Adă cheia de la pulpit.

Mi s'a făcut perchisiție. N'a aflat de cât „Biblioteca populară a Tribunal.” Immediat a confiscat-o până la finea anului, când voi merge a casă.

— Pe tine te-ai adus părinți să înveți nemțesce și ungueresce aici. Mai mult nu-ți este permis să cetesci romănesce. Dacă îți place chiar așa de tare cetitul, îți stă la dispoziție biblioteca școlii.

Și cetitoare nesațiosă cum eram, împreună cu Emilia am cetit până la finea anului de școlă tótă biblioteca. Și am profitat fără îndoielă ceva.

Ér cu Huniade așa a rămas, că ne-a spus, că el e unguur neaoș, dar născut într'un sat romănesc vorbia fôrte bine limba acésta, în cât părea că e român. În fine tot era ceva și pe partea noastră, căci conșcolărițele noastre șoviniste nu ar fi voit să scie limba acésta barbară.

În 15 Martie am pătit-o și mai rău. Tótă clasa și-a făcut cocarde și stegulețe roșu-alb-verde pe cum și un steag mai mărisor de hârtie implântat în călămariul profesorei pe masă.

Înainte de prelegere ne întâlnim pe scară tot cu profesora de istorie, o sêcuiancă de origine. Eram cu o conșcolăriță ungueroică.

— Dar voi ce fete sînteți de nu vă vedé cocarde tricolore pe piept în ziua de azi.

Ungueroica în dată și-a desfăcut jacheta aréttându-o.

— Dar tu?

— Mă rog eu sînt română. Noi n'avem roșu-alb-verde, ci roșu-galbin-vînêț.

— Da ce ai tu cu românii vostri atăta? Și ne-a părășit.

Întrînd în clasă ungueroica a venit cu tricolorul cel mare și mi l-a infundat în gură să-l sârut. Ești furiosă într'un moment de iritare, că pôte fără voie mă lovise peste dinți, îl rup tot bucăți, ér Emilia îl aruncă în foc. Pe o clipă s'a făcut tăcere în clasă. Tôte erau ułmite de îndrăznéla noastră. Apoi se poroi un șgomot să se ridice școlă în slavă. Nu mai era timp să se facă alt steag. Unele plîngeau de ciudă, cele alalte ne amenințau, că vom căpéta . . .

Noi așteptam liniștite, de și sciam, că vom fi pedepsite, căci a rupe un steag e mare lucru, și apoi cine mă va crede, că nu l-am rupt din ură națională, ci de ciudă, că mi l-a băgat într'un chip așa de prost în gură?

Profesora la moment ne-a adus sentința. Amîndoué aveam să stăm o oră într'o cămară la suișul din pod. Și am scriburat o oră fără să ne vină vre o lacrimă. Numai mie îmi era frică de sôreci și atăta am țipat, când îi vedeam sâring, până au intrat toți în găuri.

Și așa ne-am făcut și noi martiriul nostru de copile, pe când temnițele magiare încă erau pline de eroi . . .

Ileana.

Din tainele naturii.

Îmi aduc a minte aveam locuința la un loc așa de frumos.

În față-mi erau munții și sêra când începeau a clipi stelele pe ceriù mē răzîmam cu capul de pãreții ferestrii și priviam cum se aprind focurile pēcurãresci pe uriașele lor cõste.

De parte zãriam riul — ca o dungã arginție — șerpînd încet pe sub põlele munților.

Din jos cam în mijlocul satului, din un felurit hãțis de pruni și brađi se ridica biserica. În progadie cãte o cruce ștersã însemna locul de odihna al credincioșilor mai cu stare.

Era într'una din acele zile de tõmnã, carì ating așa de simțitor inima omului.

A farã era o liniște tãlnicã. Sõrele sus pe ceriù își resfirã razele amortite prin cãta de tõmnã, ér arborii își cern ușor frunza îngãlbinitã.

Natura e tristã și gãnditõre și clopotele turmei de pe muchia dëlului se aud așa de tãnguioșe, așa de jalnice de se par nisece vaiere îndepãrtate în liniștea nopții.

Mē dusei în progadie.

Printre pruni și crucile mormintelor un copil și o copilã se jucau nevinovat.

Mimi, zise bãiatul, vino sã-ți arët ceva.

Și Mimi veni motocãind și împletecîndu-se, apoi se opri îngã frãțiorul ei.

Mimi șcîi cã mama locuesce ziua aici și numai nõptea, când durmim noi vine acasã?

Și Mimi tãcu un minut uitãndu-se cu ochii ei mari la mormîntul de pãmînt, pe care crescuserã diferite ierburì.

Ședurã amîndoi pe mormînt.

Erau atãt de drãgãlași și așa se înțelegeau de bine.

Erau acasã la mama. Ei nu-s ca alți copii, sã aibã numa o casã, ei când vin în progadie, vin acasã la mama și când se duc, se duc acasã la tata.

Mimi vino sã-i spunem, sã vinã și când sîntem sculați.

Și îmbrînceirã amîndoi în țãrina de pe mormînt, apoi începurã amîndoi a chema numele mami, care durmia somnul morții.

Mami, Mami, . . .

Și cãt de cu saț ridea Mimi, când își vedea frãțiorul cu gurita plinã de țãrinã.

Se ridicau amîndoi în picioare apoi erãși se lãsau în țãrinã cu un neastãmpër copilãresc atãt de drãgut.

Veni tata.

Copii îi sar înainte sã-i spunã jocul lor cu — mami,

Tati, zise Ionicã de abia putënd spune, eũ cu mimi am tot strigat la mami sã vinã și ziua la noi — vine tati?

Ti io gatu, adause Mimi din dãrãptul frãțiorului ei cu o naivitate drãgușã de copil.

O, dar neastîmpãratì mai sînteți! Sã nu mai umblați în țãrinã, cã vë bat! Auditați?

Nu, nu rãspunserã deodãtã amîndoi. Venirã toți trei din nou la mormînt. Tatãl privi lung la crucea de pãtrã, apoi aruncã o privire ascunsã la copiii, carì erau și ei triști și tãcuți și se întõrse repede sã-și ștergã lacrãmile.

Eram la umbra unui nuc și mē trasei așa sã nu le stric fericirea.

E dorã fericire aceea cãnd te afli în cercul ce iubesci! Aci erau toți, tata, copiii și mama.

Ea nu põte sã nu fie cu ai sei, cãci dorã pe toți ai sei aici i-a lãsat. Ei nu o vëd, cãci e o ființã din altã lume, dar o simt, șoptesc cu ea în dulcele visãri ale nopților.

Vîntul sufla mai tare și un nouel se ivi departe pe bolta cerului. Venea singur singurel, mãnat de vînt, ca o închipuire mãnatã de patimì.

Mergeți Ionicã drãguți, mergeți acasã și vë jucați în grãdinã.

Ionicã apucã pe Mimi de mãnã și o trage dupã sine.

Norul era singur, alb ca nãna și totuși începu a picura.

M'am dus sub strãșina bisericii. Curios! picãturile acestea mi se pãreau ferbinți.

Inconștient îmi aruncã ochii pe ceriù Norul acesta avea o formã așa de neobișnuitã. Suflat de vînt se prelungise, apoi întinse dõnã pale ca și dõnã brațe.

Pe o clipã vîntul se liniștise și norul plutind cu brațele deschise sta pare-cã cãutãnd ceva pe pãmînt.

Ce põte fi?

Un nor atãt de neobișnuit, o plõe ferbinte, o liniște de vînt chiar de asupra progadiei.

Din aiurarea mea mē trezesce descãntecul drãguș al copiilor, carì cãntau vesel în mijlocul curții:

Treci plõe trecõtõre.

Cã te aude sõrele

Și-ți taie picioarele.

Plõea încetã ca prin farmec și norul alb de pe ceriù se risipi ca o palã de fum levitã de vînt.

Și cãnd am putë pãtrunde în tãinele naturii

Ionicã.

Timoteu Cipariu și apogeul literar al Blașului.

Rolul Blașului în literatura romãnã e neșãgãduit. Acest rol al Blașului începe de o datã cu fundarea școlilor sale și ține pãnã în zilele nõstre. Din vëcul trecut și pãnã la finea vëcului nostru Blașul în contiñuũ a lucrat la desvoltarea sciĩntelor și a literaturii romãnesce în muncã liniștitã, muncã nepretențioșã, dar muncã contiñuã și plinã de idealuri.

În munca acẽsta seriõsã Blașul ajunge la apogeul sãu pe timpul lui Timoteu Cipariu. Timpul, în care a trãit și lucrat Cipariu, cu drept cuvînt se põte considera de o epocã strãlucitã în literatura romãnescã, care a devenit strãlucitã și gloriõsã prin talentele cele uriașe ale lui Cipariu, cãci Cipariu ridicã Blașul la nivelul acela sciĩntific, pe care n'a mai stat Blașul nici înainte de el, și nici dupã el.

Începuturile cele frumoșe fãcute în sciĩntã și literatura nõstrã romãnescã pe terenul filologiei, în timpul acesta se cristãlisetzã și se aduc la o perfecție pãnã atunci încã ne mai pomenitã la Romãni.

Șineai, Clain și Maior au fost numai niște luciferi, carì prevestiau prin încercãrile lor erudite, cã nu peste mult are sã sosescã și pentru Romãni ziua unei redesteptãri literare. Cipariu, ca sã ne exprimãm așa, a fost sõrele, care dupã un lung întunec, ne-a condus în sfera adevãratei nõstre redesteptãri literare. Și acest sõre a fost fala Blașului și tot o datã fala tuturor Romãnilor. Timpul, cãt a strãlucit acest sõre și prin razele sale pãtrundõtõre a rãspãndit între

Romãni și între strãini adevãrurile filologice și istorice, a ținut apogeul literar al Blașului.

Cipariu s'a nãscut lângã Blaș, a crescut în Blaș, a studiat în Blaș, a trãit în Blaș, a lucrat în Blaș și a murit în Blaș. Blașul l-a crescut, Blașul l-a ridicat și chiar și dupã mõrte încã Blașul l-a adãpostit în sînul ghiilor sale. Cipariu a cãștigat Blașului reputațiunea cea strãlucitã, ce o are Blașul în literatura romãnã. Șineai, Clain și Maior prin operele lor atrag atenziunea strãinilor asupra Blașului. Cipariu i-a dat Blașului renumele și l-a încunjurat cu nimbul numelui sãu, care tot de una va strãluci și va vesti secolii de a rîndul rolul, ce l-a avut Blașul prin Cipariu în literatura romãnã.

Ètã dar, cã apogeul literar al Blașului stã în strînsã legãturã cu Timoteu Cipariu. Decã a vorbi despre apogeul literar al Blașului, înșemnã a vorbi despre Cipariu, despre operele și despre principiile sale.

Primul paș care l-a fãcut Cipariu pentru redesteptarea nõstrã literarã, a fost *Orologeriul* de la 1835 edat cu litere latine. Acest paș este cu atãt mai însemnat, cãci prin acẽsta Blașul devine dãtãtor de ton în literatura cãrților bisericesce; acest merit este nedisputat al Blașului, prin acẽsta Blașul se ridicã la o înãlțime pãnã atunci necunoscutã, de unde apoi avea sã progreseze în contiñuũ, dãnd cãrților nõstre bisericesce o limbã mai frumoșã și mai melodiõsã, dãnd tot o datã și loviturã de mõrte slavonismelor și îndemn curentului latinist, care deceni de a rîndul în Blaș are sã se cultiveze mai serios și mai intensiv. De la acest *Orologeriũ* și pãnã azi cãrțile nõstre bisericesce mai tõte s'au tipãrit cu litere latine. —

Prima idee de a înființã și din cõce de Carpați un ziar romãnesc s'a nãscut în Blaș și prima încercare de a duce în îndeplinire acẽsta idee încã din Blaș a eșit. În istoria ziaristicii romãne de din cõce de Carpați este rolul principal fãrã îndoialã al Blașului și prin urmare meritul, pentru arma cea mai puternicã purtatã de conșciențã națiunii romãne încã Blașului i-se cuvînt. ¹⁾

Blașul înse nu se îndestulesce numai cu atãta merge mai departe cu un paș pe terenul ziaristicii romãne și introduce în ziaristica nõstrã literele latine. *Organul luminãrii* edat de Cipariu la 4 Ianuarie 1847 și încetat în 10 Martie 1848, atãt din cõce, cãt și din „colo de Carpați a fost primul ziar romãnesc eris cu litere latine.

Scopul principal al *Organului* a fost literar-filologic-istoric, pe cum se vede din cuprinsul ziarului și pe cum însuși Cipariu ni-o spune acẽsta în *Arhiv* ²⁾ și în *Principii*, ³⁾ unde vorbind despre „scopul organului“ zice între altele: „Noi ne încercãm cu fãclia aprinsã a cercetãrilor filologice istorico-analitice a revãrsa o mai mare luminã asupra unor pãrți ale limbii romãnesce, ce ni-se pãreau nu destul de luminate, unele de cu totul pãrãsite. Și cu tõte, cã cuprinsul lui nu a fost restrîns numai la cercetãri filologice, scopul înșe tot i-a fost curat literar. — Obiectul dar mai de aproape, la care ne concentrãm tõte puterile a fost acẽstã dulce limbã, cãreia se închinãrã pãrinții nostri ca unui idol viu și însuflețitor, tesaur ce ni-a rãmas de la ei ereditate neînștrãinatã și necomunã cu alții, și care ca un fir roșu sîngur e în stare a ne conduce prin tõte labirintele întunecate ale acestui popor antic.“ ⁴⁾

Are tot dreptul Cipariu, când zice, cã dacã viața *Organului* nu s'ar fi curmat așa de timpuriu și dacã împrejurãrile de dupã evenimentele de la 1848 i-ar fi favorit ca sã

¹⁾ Veđi Iosif Vulcan, *Primele ziare romãne în Transilvania*, Familia din 1876 Nr. 6, 7 și 8.

²⁾ *Arhiv pentru istorie și filologie*; Blaș 1867 pag. 3

³⁾ *Principii de lit. i și scripturã*; Blaș 1866 pag. 255-261.

⁴⁾ *Principii*; pag 256.

reîncepă și continue mai de parte, atunci o parte din scopul ce ni l-am propus, adică stabilirea ortografiei române s'ar fi realizat cu mult mai curînd și cu mai multă precisitate. ¹⁾

Acastă speranță a sa îndreptățită n'a rămas înse fără de efect. *Gazeta Transilvaniei*, *Telegraful Român* și alte multe ziare de peste Carpați mai tôte primise scrierea cu litere latine. Efectul e constat, nime nu-l pôte nega. În su-și Cipariu scrie la 1867: „De la 1850 în cōce *Gazeta Transilvaniei* pe încet și-a mutat portul din cirile în latine cam cu ortografia *Organului*. După aceea *Telegraful* tot asemenea. Èr după ele nu a mai apărut nici un jurnal. aū de altă natură, până astăzi care să nu fie scris cu litere latine și cu ortografia *Organului*. . . . Ce e mai mult încă și frații noștri cei din a fară și-aū desbrăcat de tot întrégă jurnalistica de literile civile și o aū înfōiat în cele latine”. ²⁾ Reforme mari acestea în literatura română eșite tôte din istoricul nostru Blaș. tôte sub influința lui Cipariu și în direcțiunea aretată de el!

Într'aceste sosese anul 1860, când se înființază *Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român*. Acesta este un moment de glorie pentru Blaș. căci sufletul Asociațiunii a fost Timoteu Cipariu. La urgitară și la propunerile sale Asociațiunea hotărăse, ca să primescă sistemul său de ortografie. De la acest timp mai tôte scrierile literare și științifice române se tipăresc cu litere latine. Acest merit al lui Cipariu reversă lumina gloriei asupra Blașului întreg.

La inaugurarea Asociațiunii Cipariu cetesce celebrul său *Cuvînt de inaugurare*, care este un cap de operă. un studiu aprofundat, plin de erudițiune și de vaste cunoștințe, tôte împreunate cu cea mai înaltă dragoste de limbă și de nēm românesc, a căror falnică și strălucită origine vre Cipariu să o arete în discursul său. Efectul produs de Cipariu fu nespūs de mare, cum rare ori pôte ave o scriere științifică. ³⁾

Drept recompensă pentru vasta sa erudițiune, Asociațiunea alege pe Cipariu mai întâiu vice-președinte al său, èr mai târziu președinte, și ca atare Cipariu a condus Asociațiunea până la mōrte. Asemenea grăbesce pe la 1866 și *Societatea academică română* din Bucuresci, prefăcută mai târziu, în *Academia română*, a-l alege între membri săi, fiind și aici până la mōrte cel mai zelos, cel mai învăpăiat, cel mai harnic și cel mai erudit muncitor al operii celei mari de redășeptarea literară și științifică românească.

Blașul dară èr are motive nouē de a sèrbători dimpreună cu Cipariu: acesta este nu numai timpul de glorie al lui Cipariu, ci tot o dată și apogeul mării Blașului. Pe timpul acesta privirile tuturor sînt îndreptate asupra orașelului glorios de la îmbinarea Tîrnavelor și asupra marelui său filolog.

Cele mai mari merite, ce le-a avut Blașul în seculul presinte, sînt meritele lui Cipariu. Blașul prin Cipariu se ridică la culmea mării sale în istoria literaturii române; da, prin el și-a câștigat Blașul renumele său cel mai strălucit în istoria culturală a Românilor. Blașul și înainte de Cipariu încă a fost mare, prin el înse devine timp îndelungat centrul Românilor de din cōce de Carpați în literatură și știință. ba chiar și dincolo de Carpați încă aū fost mulți, fōrte mulți, cari se închinău școlii din Blaș. Pretudindenia între Români este recunoscut, că în Blaș este cea mai mare forță filologică a Românilor, și că Blașul este focalul sacru al științei și limbii românești.

¹⁾ *Archiv* loc. cit. pag. cit.

²⁾ *Archiv* loc. cit. pag. cit.

³⁾ *Cuvîntul la inaugurarea Asociațiunii* mai întâiu a fost publicat în foii, după aceea la 1862 s'a tipărit în Blaș și în broșură în estensiune de 135 pag. în 8°.

Operile lui Cipariu sînt de o valōre înaltă filologică. Chiar și azi, când știința filologică atătea rezultate mari a produs și a înaintat atāt de de parte în sisteme cristalizate, sînt indispensabile pentru adēncul scrutător al tainelor și al trecutului limbii române. El a scris fōrte mult, mai mult de cât ori și care altul înainte sa și după el până în zilele noastre. În deosebī în materia de limbă a scrutat și a scris mult. Mai monumentale sînt următoarele: 1. *Elemente de limbă română după dialecte și monumente vechi*. (Blaș. 1854. 8° VIII + 200 pag.) 2. *Acte și fragmente* (Blaș. 1855. 8° XVI + 280 pag.) 3. *Crestomație sau analize literare* (Blaș. 1858. 8° XXXVIII + 258 pag.) 4. *Principii de limbă și scriptură* (Blaș. 1866. 8° IV + 407 pag.) 5. *Gramatica analitică* (Bucuresci. 1869. 8° XIV + 386 pag.) 6. *Gramatica sintactică* (Bucuresci. 1872. 8° IV + 354 pag.) De însemnătatea acestora sînt apoi *Organul luminării* din 1847—8 și *Archiv pentru filologie și istorie* din 1867—1871.

Firele roșii din activitatea sa filologică sînt cristalisarea gramaticii, curățirea limbii și stabilirea ortografiei românești.

Despre succesele sale în gramatica limbii românești, fie dovadă premiul său obținut de la Academia română din Bucuresci, și fie încă împrejurarea, că tôte gramaticile noastre de la el și până azi, nu spun nimica nou, numai în formă și în vestminte potrivite vremilor se deosebesc de gramaticile lui Cipariu. Adevēr va rămāne tot de una, că gramaticile sale aū fost primele gramatice românești lucrute după sisteme științifice.

Studiind cărțile cele vechi românești de prin seculul al XVI și XVII a arētat calea adevērata, pe care trebuie cultivată limba românească. Tot studiul acesta pe cum și al dialectelor românești, l-a condus și la principiile de purisare a limbii românești de tot ce este în ea străin. În deosebī de slavismele cele multe, de cari secolul de a rîndul gemea limba românească. Slavismele trebuie înlocuite cu elemente strămoșești, cu elemente latine. — Ètā în puține cuvinte devisa purismului limbii, pentru care Cipariu s'a luptat cu tōtā demnitatea și cu erudițiunea sa de filolog iscusit. Purismul acesta al limbii a avut mulți luptători ardenti, dar nicāiri n'a devenit atāt de important în consecințele sale, ca în Blaș.

În privința scrierii limbii Cipariu a propus și propagat *ortografia etimologică* și introducerea literelor latine. Literile latine l-a succēs a le introduce în tôte scrierile românești, atāt în cele profane, cât și în cele bisericesti, și dacă azi nu se mai scrie la noi cu cirile, aceea este a se mulțami drept talentului genial al lui Cipariu, și prin el Blașului.

Cu ortografia sa înse Cipariu a fost nenorocit. La început a fost acceptată chiar și de către cel mai înalt for literar la Români, de către Academia română, cu timpul înse un nou curenț ortografic, curențul *fonetic* s'a împuternicit atāt de tare, în cât a început lupta contra etimologismului susținut de Cipariu și de școlă sa, așa numită școlă Cipariană, sau școlă din Blaș.

Etimologismul trebuie să cadă și să facă loc fonetismului. Cu cât mai mult se întăresce fonetismul cu atāt mai mari vor fi pierderile etimologismului. Direcțiunea nouă, cea fonetică ajunsă o dată la putere va aduce pierrea școlii din Blaș care din ce în ce perde tot mai mult teren până când în fine *Convorbirile literare* îi dau lovitura de mōrte.

Școlă cea veche sau școlă din Blaș pentru așerarea trecutului limbii. — școlă cea nouă cu dorul de a garanta drepturi pentru actualitatea limbii române încep lupte înversunate, ambele școli provēdute cu fōrte geniale. De o parte savanții tradiționalismului, de alta stegarii presintelui limbii, tōți plini de speranță, că e a lor viitorul în domnia limbii și literaturii românești.

„Fortărăta etimologistilor — zice Alecsiu Viciu — se părea tare, dar o apărau puțin. Constantin Negruzzi și Alecsandri „cântău doina” pe afară. Dar astă doină are putere magică. Resunetul n'a dērimat fortărăta etimologistilor, dar a lāsāt-o golă. Puterile tinere aū fost atrase de geniul limbii populare din „Doine” și „Pecatele tineretelor” și în curînd aū fost unite în societatea, care avea să pună stavilă curențului latinistilor, să pornescă o „nouă direcție”. Savanții rideau de societatea „Junime”, ea înse convorbă în limba doinelor și a poveștilor și apretia produsele literare. Viitorul era al junime. Savanții aū poreclit-o „tovărășia nouă bucōvna”; dar bucōvna acēta conținea drăgălașile pasteluri în versuri și în prosă. Era nouă bucōvna în felul său, căci era cu chipuri de pe natură. Alecsandri le zugrăvia în colōnele poeziei fărmeccătore, ca originalul, èr Negruzzi copia natura cu stil plastic. Gane. Crēngă și Slavici zugrăvesc graiul popular în povești, amintiri, romane. T. Maiorescu înaltă stindardul nouēi direcții și pe acesta scrie: Nu tot ce e românesc, este și bun. Tradiționalismul în literatură primesc lovitura de mōrte. Dotat cu un talent eminent, T. Maiorescu pune la analiză critică produsele musei române și ne arētă poezia română cu adevērata-i valōre. Mulți se dovedesc neadăpați din undele pegazice. Mișcarea literară pornită în contra direcției de atunci în cultura română a fost o mișcare epocală: literatura devine controlată. Se anunță principii științifice și estetice, ca produsele literari să întrunescă condițiunile materiale și formale recerute de drēpta critică”. ¹⁾

Școlă din Blaș înse pe lângă tôte sfortările străine s'a mai susținut până pe la anul 80, când apoi s'aū făcut concesiuni școlii fonetice și în *Academia română*. *Convorbirile literare* aū învins prin principiul lor fonetic. Cel mai mare stegar al acestui principiu este Maiorescu, cu „principiul logic” în scrierea limbii române. Cipariu și școlă blășană, care atāti ani aū dominat întreg terenul literar la Români, atāt din cōce cât și dincolo de Carpați, prevēd mărimea pericolului. Cipariu carele a fost mult timp, până la anul 70 sōrele, pe lângă care s'a învîrtit tōtā știința filologică, tōcā literatura românească; Cipariu carele pretutindenia a învins în Transilvania și în România; Cipariu carele așa de tare a știut impune la tōți Români și la străini; Cipariu cel mai mare învēțat pe terenul limbii românești: — acum trebuie să dea în dērēpt. Ca și unui al doilea Hannibal, restrîns în puterea și gloria sa pe un petec de loc, îi mai rămāne numai Blașul, aici mai domnesce încă, — dar în dată după mōrtea sa direcțiunea nouă atacă principiile sale de limbă chiar în fortărăta sa puternică în Blaș. După mōrtea sa Blașul mai mult nu pôte rezista acestei nouē direcții, ci îi primesc aproape în tôte paturile principiile sale. Azi școlă blășană aici în Blaș abia mai are unu-doi luptători. Nu peste mult etimologismul lui Cipariu va fi scos a fară și de aici și marile învēțături lingvistice începute de Clain, de Șincai, de Maior și susținute de Cipariu și de școlă lui, vor apune cu totul și literatura română va vorbi despre acēstă școlă cu venerațiune numai și cu admirare, dar îi va nega valōrea ei practică, carea și actualitățile timpului încă l-aū negat-o. Nu peste mult școlă blășană va fi înghițită cu totul de undele fonetismului.

Prof. Ioan Raș.

¹⁾ Unirea; An. I. Nr. 25.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Organizațiunea internă a dieceșei gr.-cat. de Oradea-mare sub episcopul de bună m. Inațiu Darabanth an. 1788—1805.

(Fine.)

O altă împrejurare, carea încă recere necesitatea sinodului este creșterea și educațiunea tinerimii, de ore ce clerul pe tot locul întâmpină obstacule în eșecerea deplină a dreptului său de învățator față cu veleitățile guvernului de a seculariza școlile, (despre ce ast fel vorbește Escelența Sa Michail Pavel episcopul gr. cat. al Orădii mari cu datul 20 Martie 1899 nr. 912—1899.):

„Venindu-ne la cunoștință, că în unele părți ale Dieceșei, câte o dată chiar și bărbați inteligenți, sub specia bunăvoinței și pretextul ușurării sarcinilor, se încercă a-i capacita pe credincioșii diferitelor Parochii, ca renunțând caracterului greco-catolic al școlilor sale parochiale, acele să le secularizeze, spre a se înlocui aceleași, sau cu școli de stat, sau cu școli așa numite comunale: am aflat cu cale a îndrepta vigilanța pastorală a Fraților Vostre la ast fel de intrigă, cu atât mai virtos, pentru că machinațiunile unora au stors de la credincioși chiar și declarațiunile protocolare de „cesiune formulă”, pe lângă toate că școala și averile ei, ca proprietatea parochiei, fără scirea și convoirea Ordinariatului nu se nici pot înstrăina.

Respectăm dreptul statului și al comunelor politice de a-și ridica ori și unde institute de învățământ conforme scopurilor sale, dar e inviolabil și garantat prin Legi constituționale și dreptul bisericii, de a-și ridica și susține școli parochiale, așisderea conforme scopurilor sale proprii, cari, chiar prin aceea, că cresc bisericii fii credincioși, promovază tot o dată și interesele statului, fundamentul căruia este religiozitatea nefațarită, ca cel mai eficace element vital al organismului de stat. Omul religios și temătoriu de Dumnezeu: nici când n'a fost resvrătoriu nici trădătoriu de patrie.

E drept, că studiul religiunii, ca atare, se propune și în școli de aceea, cari nu stau sub jurisdicțiunea bisericii: dar numai în anumite ore pe săptămână. Pe când în școlile parochiale de sub jurisdicțiunea bisericii, a fără de aceea, că studiul religiunii e studiul principal: spiritul religios informază totă învățarea; biserica statorice planul de învățământ; biserica prescrie manualele întrebuintându; biserica controlază activitatea școlii; biserica denumesc pe învățători: biserica îi corege pe cei delincuenți; biserica lecuiască scăderile eventuali, — cu un cuvânt; biserica normază disciplina școlii și mersul învățământului întreg, conform scopurilor sale proprii.

Ast fel, unde credincioșii, în frunte cu Păstorii lor sufletesci sînt pătrunși de însemnătatea școlilor lor parochiale, nu numai că nu le vor oferi acelea de bună voie spre secularizare cu nici un preț, și pentru nici un avantaj material; ci se vor îngriji a le reactiva și a le aduce acelea în stare conformă prescrișelor legali, încă și acolo,

unde de altmintrea se află ori școli de stat, ori școli comunale; nu din difidență cătră aședămintele de stat, ca atari, ci pătrunși de dorul, de a-și crește fiii pe sama bisericii, prin ce vor fi creșcuți aceia și pe sama statului, dar vor fi preservați tot o dată și de pericolul indiferentismului religios, carele curînd prinde rădăcină acolo, de unde este eschisă controla și influința salutară a bisericii.

Unde dară credincioșii sub pretextul ușurării sarcinilor, sînt gata a-și jertfi nșuratic școlile parochiale: e semn, că credincioșii n'au Păstorii sufletesci pătrunși de înălțimea chemării sale, pentru că n'au cine să-i învețe, n'au cine să-i lumineze, n'au cine să-i povățuiească și n'au cine să-i deștepte într'o materie de atât de mare însemnătate, de câtă însemnătate este creșterea tinerimii în spiritul bisericii, carea ar fi a se asigura chiar și cu jertfe mari materiale.

Alt cum, ce se ține de spese: spesele legali îi vor apăsa pe credincioși, ori își vor susține școlile parochiale, ori le vor seculariza acelea. Diferența va sta numai într'aceea, că contribuind de bună voie pentru susținerea școlilor parochiale; jertfa lor, va fi o jertfă adusă lui Dumnezeu pe sama bisericii, a căreia fiică este și școala parochială. Pe când secularisându-și școala, pentru susținerea aceleia, — celea ce n'au vrut să le jertfescă lui Dumnezeu de bună voe, se vor eșecua de la dînsii sub alte titluri, cu sila, pe sama statului, și apoi pe de-asupra, vor mai ave încă să se îngrijescă separat și de cantor.

După ce dară Înaltul Guvern nu poteste alta de cât numai aducerea școlilor într'o stare corîspunzătoare prescrișelor legali: Frații Vostre, unde a-ți zări veleități de a se înstreina chiar și realitățile școlilor parochiale, — să puneți stavilă astor fel de porniri, cu atât mai virtos, pentru că Înaltul Guvern, conform §. 16. Art. XXVI. de Lege din 1893., nici macar subsidiile de stat pentru întregirea soluțiunilor învățătoreșci la 400 fl. nu le acordază fără învoirea prealabilă a Ordinariatelor, ne cum să fie coînțeleș într'u înstreinarea averilor școlilor parochiale în butul Ordinariatelor episcopesci, pe ast fel de căi nelegali.

Necesitatea reactivării forurilor protopopesci, a fără de aceea, că redestepta în noi alipirea de obiceiurile strămoșilor noștri, ne o dictază în timpurile de azi și *idea dominante* de asociare, căci esistând forurile protopopesci, de sine naturalminte se nasce *idea* de adunare a preoților și a învățătorilor din acel district o dată sau de două ori la an; ce folose pot să aducă aceste adunări districtuali, numai cel preocupat nu pôte să înțelegă, care toate afacerile lumii acesteia le consideră de monopolii; le voiesce el însuși a le dirige nesuferind sfatul altuia; și ori ce propunere salutară sau proiect, ce nu le-a formulat dînsul le desconsideră, și le reduce sau la eresă sau la schismă după principiul „Ubi novitas ibi error,” de ce, în adevăr, ne putem folosi ca de argument, când e vorbă de dogmă, înse nu și când se vorbește de organizațiunea cutărei societăți cum e și Organizațiunea internă și disciplinară a unei sau a altei dieceșe mai ales, când aceea e

basată pe documinte vechi și aceea o pretind și împrejurările timpului în care trăim, ce cu colorii vii le aflăm descrise într'o corîspunzătoare a unui preot din tractul protopopesc al Morlăcii, Archidieceșea de Alba-Iulia și Făgăraș, cu datul April 1898. apărută în „Unirea” nr. 19. pag. 148. 1898. „În timpurile serioșe și grele, între împrejurările atât de perverse pentru s. noastră biserica greco-catolică, cred, că e de lipsă, ca nu numai unul fie care din ministrii ei să fie la locul său, ci pentru a puté respinge mai rezolut și mai cu efect loviturile inamicului, e avantajos, ca *diferitele aripi ale oștii*, ce luptă sub aceeași flamură, pentru apărarea intereselor s. noastre bisericii, să scie unele de altele, să-și cunoască împrumutat pușetiunea și capabilitatea de luptă, prin ce puterile se îndoiesc, potențându-se curajul.” Așa dară obligătoarea activare a forurilor protopopesci și în urma urmelor Sinod.

Burul van het Roer.

Istorisire de călătorie

de

Carol May.

(Continuare.)

Așa dară cu două ore mai înainte de asta! Mă întorsei cu de grab în kloofă și trezii pe cei alalți. Ei se spăimîntară la vestea, ce le-o adusei, și se adunară pe loc la sfat. Înflăcărutul Bur van het Roer zădărniceșe întreg planul nostru de navală, și acum aveam, să pornim cu de grab în urma lui, ca să-i aducem ajutoriu, de cum va îndrăznela l-ar răpi, să se arete Zulilor.

Legarăm pe Anglez din nou pe Brabantin. Quimbo se urcă la spatele lui, și când au fost toți gata, pornirăm în jos pe valea, din care ieșia un isvor rece, din care causă locul se și numia Klaarfontein. De la intrarea văii începînd ne îndreptarăm spre mîză zi. Dacă am ajuns pe șes, pornirăm mai de parte în galop. Consfăturile și după ele odihna cuprinseseră o parte mare a zilei, și sorele se pleca deja spre orizon.

Caii Burilor erau odihniți, dară ai noștri numai adineaori făcuseră un drum obositoriu. Cu toate acestea calul meu englezesc era în tot de una în fruntea celor alalți și chiar și după un drum de mai bine de o oră nu vedea nici cea mai mică oboselă. Altmintrea se afla înse Brabantinul. El adevărat că era foarte tare, dară pe lângă aceea era și greoi și nu era obicinuit cu o alergare așa de repede, avea sarcină dublă și ținea numai în silă paș cu cei alalți cai. Mai aveam încă numai cale de un pătrău de oră. Sorele sfîntise, și începuse deja a înopta. Atunci auđii de o dată glasul lui Quimbo.

„Mynheer mynheer o, o! Mynheer viu la Quimbo!”

Mă oprii și-l așteptai.

„Ce ai?”

„O mynheer ajut Quimbo! Cal nu mai vreū fugi, și Anglia nu mai vreū călări!”

„Așa? Te împotrivesci, sir Hilbert Grey, și cređi pôte, că în întunerec vei scăpa? Te înșeli, domnul meu! Dă-mi mînil!”

„Ce vei?”

„Să-ti leg mînil. Așa va fi mai bine pentru servitoriu meu.”

„La asta nu mă învoiesc sir!”

„Nu-mi pasă! N'am răgaz, să pertractez cu dta. Dacă nu te lași de bună voie, să te leg, îți dau fără de milă un glont. Așa dar în căce mâinile!”

„Mai aveam o curea și-l legăi cu ea mâinile. Apoi alergăi în urma celor alalți.

Îi ajunsei curând și mă pusei din nou în fruntea lor. În raportul meu descriesem așa de bine locul, în care tăberiaii Zuli, cât Ian putuse, să-l găsească ușor. Ei chiar și dacă se imprăstiaseră, să cerce pe Anglezul, acum a bună samă erau deja întorși la locul acela, și de aceea dacă am încunjurat cotitura cea mai de pe urmă a pădurii, mă îndreptăi chiar spre locul acela.

„Cam acolo, unde tăberisem în no-tea trecută, mă oprii și descălecai.

„Descălecați, mynheers! Legați-vă caii, luați-vă armele și veniți cât se poate de încetinel în urma mea!”

„Făcură așa, și eram încă cuprinși cu caii, când auzirăm două descărcături de cătră tabăra Caférilor.

„Înainte, mynheers! Ian e în primejdie!”

Acuma nu putea, să fie mai mult vorbă despre precauțiune. Pătrundeam prin tufșuri, cum puteam, eu în frunte, și cei alalți în urma mea. Întunerecul nu ne lăsa, să vedem toate pedecile. De aceea trecu câtă va vreme, până ce ajunserăm la poiană. Aci ni-se îmbrățișă o privesc, care pe un ostaș ar fi putut, să-l strămute în răpire. Luminat de flacăra cea înaltă a focului taberit, sta Ian în mijlocul cetii de Zuli. Pălăria îi căduse de pe cap, și lungul lui păr blond flutura și cădea pe pelea de leopard asemenea unei căme de leu. Întrecându-i pe toți cu înălțimea, îi ținea de parte de la sine cu patul puscii, și fiesce care lovitură, ce o da, așternea câte un vrășmaș pe pământ. El totuși ar fi trebuit, să îmbrăncescă, dacă nu ne-am fi înfățișat destul de timpuriu. Ridicăi pușca și slobozi două descărcături. De-a dreapta și de-a stînga mea fulgerară alte descărcături, și apoi năvălirăm asupra poienii. Dădurăm — numai de Ian. El privi țintă la noi, er apoi sări în tufș strigând: „Am, să pun mâna pe el!” În poiană, zăceau trupuri morțe. Cei alalți rânii o tuliseră în tufș în dată după descărcăturile noastre.

Ascultând de un impuls momentan grăbiți în urma lui Ian Alătoria se auzi sforsăit și nechezat de cai. Mă îndreptăi într-acolo și sosii chiar la vreme, ca să ved o cetă de Caféri călări trecând în sărite pe dinaintea mea de a lungul marginii pădurii. Cel din frunte se întorșe cătră cei alalți și le strigă câte va cuvinte, din cari putui, să înțeleg numai cuvintele: „Indhlu het roer.” „Indhlu”, — atâta sciam. — în limba Zulilor înșamnă „casă”, eră „het roer” se referia a bună samă la Ian pe care dora toți Burii îl cunosceau ca pe Burul van het Roer. Căpetenia scăpată a Zulilor părea deci a fi hotărât, să se întorșe, pe loc la farmă, pentru ca să-și răcbune pentru atacul de astăzi.

Chiar voiam, să mă întorc la locul de luptă, când între locul, unde stam, și între colțul pădurii auzi două glasuri tari. Le recunoscu pe loc.

„Tac, Anglia! Nu grăesc nici un cuvint lui Quimbo! Quimbo nu vreți ban și nu vreți dar. Quimbo am bun mynheer, mult mare bun mynheer, și Quimbo fac, ce zic mynheer. Mynheer zic, că Anglia sînt prins, și Quimbo țin tare Anglia!”

„Well, atunci îți dau încă și mai mult! Îți dau încă și un roer, cu care poți, să impusei până în depărtare de un mil.”

„Dar acum tac, Anglia! Anglia nu am bun roer, că Anglia nu pot pușca nici măcar scrôfă cu roer! Anglia vreți pușca mil cu roer? Ce sînt mil? Sînt mil scrôfă ori pisică? Pot Quimbo mânca mil, dacă Quimbo am pușca mort mil?”

„Dacă vei tăia curelele mele și mă vei lăsa, să mă duc, îți dau un car plin de unsore pe sama ta și pe a përlului tãu, un car plin de unsore, carea mirôsă așa de bine, cât —”

„Tac!” îi cădu Caféru în vorbă. El era foarte mânios. „Unde vreți Anglia ave întreg car plin unsore, dacă Anglia am numai lung, subțire oșe? Unsore de Anglia miros bine? Ce sciți Anglia de miros bine? Anglia miros Quimbo, atunci Anglia ved, care miros bine, Anglia ori Cafér!”

Pașii de elefant ai Brabantinului ajunseră acum aproape de mine. Ce noroc, că servitoriul de omenie nu sosise cu un minut mai curând! El a bună samă ar fi cădut în mâinile infuriaților Zuli. Ieșii din tufș și pornii întru întimpinarea celor doi călăreți. Quimbo pe loc se pogori de pe cal, se postă în dosul lui, îl luă de friu și-și ridică lancea.

„Teta ilizvi? Cine sînt aci?” îmi strigă.

„Eu sînt, Quimbo!”

„O o, mynheer. Quimbo mă bucur, că Quimbo ved mynheer. Anglia vreți fugi cu Quimbo, și cal nu vreți fugi, ci cad cu Anglia și cu Quimbo!”

„Așteptă aci!” îi porunci și alergăi la locul de luptă. Acolo găsi pe toți Burii.

„Ian încă s'a fost întors și sta tăcend și lăsând, ca imputările celor alalți să se descarge asupra lui.

„Mynheers, Zuli ai scăpat călări,” zisei. „Vedeți, dacă puteți, să prindeți un cai rămas de ei. Ar fi bun pe sama Anglezului, care petrece aci a fără cu servitoriul meu. Voi, să ved, în cătră se due Zuli. Așteptați, până mă voi întorșe!”

Mă dusei cât se poate de lute la caii nostri, încălecai pe al meu și-l mânăi în galopul cel mai lute a fără pe șes. Călări cam zece minute, apoi descălecai și mă pusei cu urechea pe pământ. Esculentul meu cal mă duse de parte așa, că mă apropiasem binișor de Caférii, cei ce fugiau. Auđiam loviturile copitelor cailor lor de tot limpede și sciam acuma și direcția, în care mergeau: era întru adevăr cea cătră farma lui Ian van Helmers.

Puteau, să fie cam doi spre zece, și dacă întru adevăr ajungeau până la farmă, atunci vecinii aveau o luptă grea împotriva lor. Asta avea, să se împedee, dacă era cu putință.

Călării în apoi. Dacă am ajuns la pădure, aflăi pe Burii cuprinși cu Anglezul. Acesta se ruga, ca ei să-l dimită. Ei nu puteau, să-l împlinescă dorința, căci atunci ar fi putut, să tradeze propusul nostru cel referitoriu la transport. Reușiseră, să prindă trei cai de ai Zulilor. Unul fu merit pe sama lui sir Hilbert Grey. Le împărtăși, ce descoperisem, și Ian pe loc se duse la calul său.

„Eu pornesc! Veniți în urma mea mynheers!” zise ridicându-și piciorul spre a încăleca.

Îl prinsei de braț și-l oprii.

„Mai rămâi nițel, mynheer,” îl rugăi. „Dora sciți, că pripa chiar și în primejdia cea mai mare e numai spre pagubă. Lasă calul dtale, să odihnescă o jumătate de oră și să mănânce. Colo curge riulețul, din care poți, să și bea. Atirna de la cal, dacă călărețul își ajunge ținta!”

„Ai dreptate, mynheer. Dară numai o jumătate de oră, mai mult la nici o întimplare!” răspuse el și duse calul, să-l adape.

„Du și pe ai nostri, Quimbo!”

„Da, mynheer, calul am, să mănă și să beu. Dară Quimbo nu las bé doi cal, ci trei cal!”

A fără de calul meu cel englezesc și de Brabantinul său mai luă și unul din caii Zulilor. Nu avui răgaz să scricesc motivul purcederii acesteia. Esaminăi cei alalți doi cai. Erau de rassa aceea mică, dar răbdurie de Mozambique, de cari cai folosese pe sama sa și pe a favoriților săi căpeteniile Caférilor, în vreme ce oștile lor se compun mare parte numai din pedestrași. Cei doi cai aveau aninați de amîndouă părțile selei câte un sac cu cucuruz urluit, o măsură, carea face dobitocele acestea capabile de drumurile cele mai grele, căci

nutrețul acesta ține mai mult de cât erba cea uscată, carea o imbie țara acesta.

Meditam încă asupra lucrurilor acestora, pe când Quimbo se întorșe și luă și cești alalți doi cai de frine.

„Cal aci încă beu!”

Cu cuvintele acestea se cără. Trebuie, că avea vre o intenție anumită. Pote că spatele Brabantinului îi era prea lat, și că el în liniștea cea mai mare voia, să facă un schimb avantajos. Nu aveam cuvinte de a i-mă împotrivi, și de aceea tăcut. Dară o observare totuși îi făcui:

„Ai grije de sacii aceștia, Quimbo! E cucuruz într'înșii, și acesta e foarte bun pe sama cailor.”

„Cucuruz? O o, cucuruz nu voi căpeta Bur, ci mynheer și Quimbo!”

Se duse, și eu pașii la cei alalți, pentru ca să mă înțeleg cu ei. Ian se întorșe. El lăsase calul său în grijea lui Quimbo, căci voia, să audă, ce hotărîam.

Se înțelegea de la sine, că noi aveam, să pornim repede în urma Zulilor. Întrebarea era numai, că ore caii nostri fi vor tot așa de răbdurii. A! meu fu declarat de cel mai bun, și fiind că pe Ian nu puteam, să-l mai oprim, hotărîam, ca noi doi să pornim mai înte, eră cei alalți să se silescă a veni cât se poate de lute în urma noastră.

Mă dusei la apă și împărtăși lucrul acesta lui Quimbo.

„Quimbo călăresc cu mynheer!” declară el.

„N'ai voce! Ai, să păzesci pe Anglezul!”

Se întorșe și nu mai răspuse nimica. Când veni Ian și încălecai, făcui și eu asemenea și băgăi de samă, că atât calul lui, cât și al meu erau provăduți cu cucuruz, un semn de atențiune deosebită din partea bunului meu Cafér.

Poftirăm Burilor rămas bun. Ei aveau, să rămână aci până dimineță. Le recomandai pe Quimbo, și apoi pornirăm. Ian călăria tăcut alătoria cu mine. Era cuprins cu gândurile sale, și eu nu-l turburăi. Așa vom fi călărit deja cam o jumătate de oră, când auđii în urma noastră tropsotire de cal. Mă oprii, să aștept pe călăreț. El veni în galopul cel mai mare și abia putu, să-și oprască calul. În dată ce-l auđii vorba cea dintăi, îl recunoscu. Era Quimbo.

„Mynheer, o o, Quimbo deja gândesc, Quimbo nu aflu mynheer!”

„Ce vei, de ai venit după noi?”

Cam presimțisem lucrul acesta, și de aceea întrebarea mea nu va fi sunat a mănăie.

„Quimbo nu rămân la Bur; Quimbo călăresc cu bun, drag mynheer. Quimbo am cal de Zulu și am cu uruz pentru cal.”

„Dară Brabantinul unde e?”

„Brabant dor Quimbo la picior; Quimbo nu pot aduna eră picior. Brabant sînt la Bur; Bur încă fii duré picior!”

Îmi căută, să rid despre părerea acesta filantropică a servitoriului.

„Vino dară! Acumă dora nu pot, să te mai trimit în apoi.”

Continuaram călăritul în graba cea mai mare, ce era cu putință. Quimbo putea, să cuprindă mai bine cu picioarele pe Mozambicanul său, și de și trebuia, să se zică, că el nu ședea, ci zăcea pe spatele calului, totuși se simția mai bine ca mai înainte de acesta pe Brabantin. Călărirăm totă noțtea până la crepatul zilei. Atuncia ne căută, să dăm cailor puținică odihnă. Le dădurăm din cucuruz și apoi încălecarăm din nou.

Găsiserăm era Zulilor. Călăriile a bună samă le erau foarte bune, căci altmintrea i-am fi ajuns curând. Firesce că de altă parte ei încă puteau, să-și gândescă, că sîntem în urma lor, și de aceea siliau caii săi la luțela cea mai mare, ce numai le era cu putință, în tocmai pe cum făceam și noi.

Cătră a meză zi poposirăm din nou, eră când târziu pe la înserate ne oprirăm erăși, eram deja aproape de pădurea, în

care întâlnisem întâia dată pe sir Hilbert Grey. Căi aburiau și răsuflau greu, și sudorea curgea de pe ei. De aceea ne căută, să mai facem un popas de câte va minute. Asta putea, să fie spre perirea farmei, și de aceea și pornirăm mai de parte, după ce am răsuflat puținel călăreții și caii.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Dr Victor Szmigelski: **Ermeneutica biblică**, compusă după Ubaldo Ubaldi. Blăș 1899. pag. 180. prețul 2 cor. Ca și de la cele alalte publicații ale sale dl autor destinează și venitul acestei publicații pentru formarea unui fond provincial de salarizare a preoților și învățătorilor. Manualul e destinat pentru facultățile de teologie, dar poate fi de folos și celor cari se ocupă cu studiul sf. Scripturii.

„Noua Revistă Română” va apărea, cu începere de la 1 Ianuarie 1900, la 1 și 15 ale fie cărei luni.

Prin cuprinsul său enciclopedic, ea va căuta să îmbrățișeze toate cestiunile de interes general. Cetiitorul va găsi în fie care număr al revistei:

Articole asupra mișcării politice.

Studii literare și științifice. — aceste din urmă cu aplicațiune mai ales la cultura materială a țării.

Creațiuni literare originale și cercetări istorice.

Dări de samă asupra tuturor publicațiilor de valoare în artă, știință și literatură.

Fie care număr al revistei va fi însoțit și de două suplimente, dintre cari:

Unul, rezervat informațiilor va aduce la cunoștința cetitorului evenimentele mai principale petrecute în ultima jumătate de lună, atât în țară cât și în străinătate.

Cel de al doilea va cuprinde: nuvele, și lectură recreativă datorită, în parte scriitorilor români, în parte după cei mai buni scriitori străini. În aceste două suplimente se va lăsa de asemeni un loc potrivit pentru publicarea buletinelor institutelor de bancă și credit, pentru cronica economică și financiară, mișcarea agricolă și comercială.

Prin această largă dispozițiune, sperăm că „Noua Revistă Română” va ajunge să oglindescă în curând întreaga mișcare socială și literară a timpului și, că viitorul va face dintr'însa o publicațiune indispensabilă ori cui ar dori să-și întemeieze o judecată imparțială asupra culturii române din secolul al XX-lea.

Organizațiunea administrativă a revistei a fost de asemeni obiectul unei îndelungate chibzuinți din partea fondatorilor săi. Aceștia au avut de la început convingerea, că la reușita întreprinderilor literare moderne și mai ales la a celor încercate într'o țară fără adînci tradițiuni literare, pe cum este cazul la noi, organizațiunea administrativă are o parte însemnată, dacă nu chiar decisivă. Potrivit acestei convingeri ei au asociat revistei, pe lângă bunele lor intențiuni și un solid sprijin material, a cărui gestiune, basată pe responsabilitate judiciară, să pună administrațiunea revistei în posibilitate de a respecta ciuit indatoririle luate.

Mulțămită acestui sprijin, „Noua Revistă Română”, își are încă de astăzi asigurate exactitatea și statornicia aparițiunii sale. Ea va pute, de asemeni, să răsplătescă în parte munca colaboratorilor săi; și să păstreze, în tot momentul, o direcțiune independentă și demnă, fără a se teme că prin acesta își va periclita propria sa existență.

Așa cum se găsește constituită „Noua Revistă Română” se înfățișează publicului într'o desevîrșită neatîrnare de interesele partidelor politice. Deschisă, din principiu, tuturor scriitorilor de valoare, ea va rămâne un organ nepărtinitor, în care cunoșcătorii vor discuta din toate punctele de vedere, cestiunile de actualitate. Rolul la care ea

tinde, este de a întări, printr'o activitate bine susținută, încrederea opiniunii publice în judecata celor competenți; încredere atât de necesară într'un stat democratic și din nenorocire atât de desamenințată prin pole micile pătimase ale presei zilnice.

Dat fiind și sprijinul pe care revista, încă de la anunțarea sa, l-a găsit la toți reprezentanții de frunte ai inteligenței române, nu ne îndoim că acest rol va fi, cât de curând, simțit și bine apreciat în mediul nostru social.

De alt fel, de și optimiști în ceea ce priveșcă succesul final al revistei, nu ne micșorăm totuși dificultățile pe cari le avem de înlinit.

E adevărat, că actuala stare a societății românești pare de parte de a fi prielnică unei publicațiuni de caracterul acela, pe care vre să-l aibă „Noua Revistă Română”.

Pe terenul politic, ceea ce lipsește statului român, cu toate formele sale constituționale, este tocmai practica publicității. Legile se fac și se desfac de guverne, fără vre o prealabilă consultare a opiniunii publice și câte o dată chiar fără o sinceră consultare a parlamentului. Publicistica română de până acum, în cele mai dese cazuri n'a avut alt rol de cât să apröbe sau să desapröbe fapte îndeplinite de cei de sus, — rol de care s'a achitat, de alt fel cu o patimă ce rar o mai înlinitim aiurea; — la pregătirea înșe a legilor nici un guvern n'a creșut oportun s'o facă să participe.

Acesta este un rău fundamental și pe care nu ni-l ascundem cătuși de puțin.

Apoi pe terenul literar, situațiunea și aci nu e prea încântătoare.

Literatura română, după câte va ferice începuturi de odinioară, pare a fi intrat acum la sfârșitul secolului al XIX-lea într'o perioadă de istovire. Înstrăinată de aspirațiunile și interesele marelui public, ea și-a pierdut existența de la așa zisa „elită socială” ale cărei gusturi cosmopolite scriitorii noștri încercă să le împace, copind pe înțelese modele străine. În aceste condițiuni nenorocite, am vădit în timpul din urmă cu toții, cum talente reale au trebuit să-și scobore producțiunile lor până la nivelul unei literaturi de distracție și câte o dată, mai trist încă, să fie silite a-și prelungi activitatea la adăpostul protecțiunii oficiale!

În sfârșit, însă-și atmosfera opiniunii publice de la noi amenință astăzi mai curând să înăbușe de cât să fructifice idei și fapte generose. E posomorită, într'adevăr, și lipsită de rațele idealului această atmosferă!

Pe Români de la sfârșitul secolului al XIX-lea nu-i mai unesce nici o legătură de solidaritate. Au isbutit ei să înlature marile pericole din a fară, să răpingă pe cutropitorii de nem și limbă, acum le este destul: solidaritatea nu mai are ce căuta! Fie care pentru sine, fie care cu micile sale ambițiuni. Țara e liniștită și sigură; de aci înainte dar fie care să-și calculeze fericirea sa personală... În locul marilor pericole de altă dată cari impuneau sacrificii și aduceau solidaritatea, au venit pericole reduse la proporții microbiene; în locul dușmanilor de nem și limbă, intrigile și calculele interesului. Pöte fi solidaritate în contra acestor din urmă?

Ast fel a slăbit până la peire principala însușire, care a înlesnit altă dată atâtea acte mărețe în trecutul nostru!

Dar aceste dificultăți, de parte de a ne descuraja sînt pentru noi cel mai puternic îndemn la muncă. Ele sînt de alt fel atât de contrarii ori cărei adevărate culturi, în cât în viața unui popor sănătos, când se înlinesc, ele nu pot fi considerate de cât ca nisce momente trecătoare. Și ca atare le considerăm și noi în viața poporului nostru.

Credința în viitorul culturii românești a cimentat primele începuturi ale Noii Reviste Române.

Pe această credință ne vom sprijini de aci înainte pentru a urmări neclintit realizarea programului propus.

Dorim României de mâne o cultură potrivită geniului său, ferită de ademenirile falsului patriotism; o cultură basată pe respectul adevărului și al dreptății, și cu un ideal înțeles și împărtășit de toate straturile sociale ale nămului românesc.

Pentru pregătirea acestei culturi apelăm la întreaga inteligență română.

Și avem încrederea, că momentul de față este bine ales pentru acest apel.

În pragul unui nou secol, dorința de muncă însufleșește popörele sigure de viitor.

Director-gerant: **C. Bădulescu-Motru.**

Editor și redactor răspundător:

Dr Vasile Suciu.

CONVOCARE.

Fundatorii institutului de credit și economii „Poporul” societate pe acții convöcă:

ADUNARE GENERALĂ CONSTITUANTĂ

ce se va ține în Lugöș la 30 Ianuar 1900 st. n. 2 öre p. m. în localitatea școlii gr. cat., la care p. t. domnii subscrietori de acții sînt rugați a se presenta în persoană ori prin plenipotențiati.

Ordinea de zi:

1. Constituirea adunării generale;
2. Raportul fundatorilor;
3. Decidere asupra constituirei societății;
4. Pertractarea și votarea statutelor;
5. Presentarea concludusului fundatorilor cu privire la denumirea direcțiunii institutului;
6. Alegerea comitetului de supraveghere;
7. Dispozițiunii pentru verificarea procesului verbal.

Lugöș, 24 Decembre 1899 st. n.

(1) 1—1